

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra anglistiky

Diplomová práce

Výchova k myšlení v evropských a globálních
souvislostech ve výuce anglického jazyka

Thinking within European and Global Contexts
in English Language Teaching

Vypracoval: Vladimír Vlášek

Vedoucí práce: doc. PhDr. Lucie Betáková, MA, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech ve výuce anglického jazyka* vypracoval samostatně pod odborným vedením doc. PhDr. Lucie Betákové, MA, Ph.D. a pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce fakultou, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. 1. 2015

.....

Vladimír Vlášek

Děkuji vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Lucii Betákové, MA, Ph.D. za její čas, ochotu pomoci, veškeré cenné rady a připomínky.

Dále bych rád poděkoval paní PaedDr. Haně Bůžkové, ředitelce Gymnázia v Českém Krumlově, za souhlas s realizací projektu právě na této škole. Rovněž chci poděkovat studentům, kteří se mnou na projektu spolupracovali a odvedli výbornou práci.

Velký dík patří také mé rodině, přátelům a blízkým za projevenou podporu během mého studia.

Anotace

Diplomová práce se zabývá možnostmi využití průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS) v hodinách anglického jazyka. Teoretická část nejdříve obecně představuje výchovu k myšlení v evropských a globálních souvislostech, dále se zabývá jejím místem v Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia (RVP G) a následně i ve Školním vzdělávacím programu (ŠVP) Gymnázia Český Krumlov, kde se uskutečnil projekt v rámci této práce. Další část mapuje využívání VMEGS v ostatních předmětech, zabývá se metodikou a představuje některé dostupné metodické příručky a výukové materiály. Praktická část nás seznamuje s projektem výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech integrované do hodin anglického jazyka, který se zabývá tématy globalizace a evropanství a je vypracován pro využití ve dvou devadesátiminutových hodinách. V této části jsou v rámci projektu detailně popsány charakteristika, struktura, cíle a metody jednotlivých hodin, jejich příprava, průběh a reflexe. Poslední část je věnována hodnocení studentů.

Abstract

This thesis focuses on the use of the cross-curricular subject of Thinking within European and Global Contexts in English language classes. The theoretical section introduces the subject in general and deals with its place within the Framework Educational Programme for grammar schools as well as within the School Educational Programme for Gymnázium Český Krumlov where a project, which constitutes the practical part of the thesis, has taken place. It also examines the ways of using the subject in other courses, describes the methodology itself and suggests some methodological books and other available resources. The practical section presents a project of teaching the subject Thinking within European and Global Contexts in two ninety-minute-long English lessons dealing with the topics of globalization and European identity. The structure, aims and methods of both of the classes as well as the lesson plans and the process of each lesson are described in detail here. The final part is devoted to the students' evaluations.

Obsah

Seznam zkratk	7
Úvod	8
I. Teoretická část	10
1. Myšlení v evropských a globálních souvislostech	11
1.1 Východiska výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech	12
2. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia	16
2.1 Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a vzdělávací oblasti RVP G	17
2.2 Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech jako průřezové téma RVP G	18
2.2.1 Charakteristika průřezového tématu VMEGS	19
2.2.2 Tematické okruhy	20
2.3 Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech v ŠVP Gymnázia Český Krumlov	21
3. Metodika výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech	24
3.1 Doporučené očekávané výstupy – Metodická podpora pro výuku průřezových témat v gymnáziích	25
3.2 Výukové materiály, užitečné odkazy a zdroje	26
II. PRAKTICKÁ ČÁST	30
4. Vymezení projektu	31
5. První hodina	34
5.1 Koncept hodiny	34
5.2 Příprava na hodinu	37
5.3 Průběh hodiny	46
5.4 Reflexe	57
6. Druhá hodina	61
6.1 Koncept hodiny	61
6.2 Příprava na hodinu	64
6.3 Průběh hodiny	74

6.4 Reflexe	85
7. Hodnocení projektu	90
Závěr	95
Summary	99
Seznam použité literatury	101
Seznam obrázků	106
Seznam příloh	107
Seznam příloh na CD.....	125

Seznam zkratek

Bi	Biologie	RVP GSP	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou
Cj	Cizí jazyk	RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
Čj	Český jazyk	RVP SOV	Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání
D	Dějepis	RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
EU	Evropská unie	S	Student
Fj	Francouzský jazyk	Ss	Studenti (Students)
GRV	Globální rozvojové vzdělávání	ŠVP	Školní vzdělávací program
IVT	Informační a výpočetní technika	T	Učitel (Teacher)
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky	VMEGS	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
N	Německý jazyk	VÚP	Výzkumný ústav pedagogický v Praze
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání	Vv	Výtvarná výchova
NVP	Národní program vzdělávání	Z	Zeměpis
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj	ZSV	Základy společenských věd
RVP	Rámcový vzdělávací program		
RVP G	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia		

Úvod

Tématem mé diplomové práce je Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech ve výuce anglického jazyka. Nepochybuji o tom, že je v zájmu celé lidské společnosti vést mladou generaci k myšlení otevřenému a k uvažování v kontextu nad rámec regionu či státu, tedy v globálním, pro nás samozřejmě i evropském. Česká republika jako člen OECD a Evropské unie vytvořila závazek pomáhat rozvojovým zemím a usilovat o globální snižování chudoby, zavázala se také k zavádění globálního vzdělávání a evropské dimenze českého školství¹. Obávám se však, že důvěra občanů v EU byla, především z důvodu ekonomické krize, otřesena, a jsem přesvědčen, že je nutné ji podporou myšlení v evropských souvislostech opět upevnit. To je možné uskutečnit prostřednictvím průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, se kterým české školství pracuje v rámci Rámcového vzdělávacího programu, a jeho uplatněním ve výuce anglického jazyka. Ačkoli RVP uvádí možnost využití výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech napříč téměř všemi vzdělávacími oblastmi, mnoho informací ohledně použití v hodinách cizích jazyků se nedozvídáme.

Otázkou tedy je, jak výchovu k myšlení v evropských a globálních souvislostech uchopit, kde vzít inspiraci, jak vytvořit či získat výukové materiály, jak s nimi naložit a jakým způsobem je možné toto průřezové téma realizovat ve výuce anglického jazyka, aby se maximálně využilo potenciálu jak v oblasti společenskovední, tak jazykové.

Cílem této diplomové práce je navrhnout a realizovat projekt, který ukáže přínos začlenění výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech do výuky anglického jazyka.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První kapitola teoretické části se věnuje koncepci globálního vzdělávání, smyslu a východiskům jeho začleňování do českého vzdělávacího systému, a to při kladení zvláštního důrazu na evropskou dimenzi.

¹ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Národní strategie rozvojového vzdělání pro období 2011 - 2015*. 2011. Dostupné z WWW: <http://fors.cz/user_files/nsgrv.pdf>

Následující kapitola se zabývá Výchovou k myšlení v evropských a globálních souvislostech jako jedním z pěti průřezových témat v souvislosti s Rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia, stručně naznačuje jeho využití v různých vzdělávacích oblastech, popisuje charakteristiky a tematické okruhy a konečně se zabývá jeho zařazením do Školního vzdělávacího programu pro vyšší stupeň Gymnázia Český Krumlov.

Poslední kapitola teoretické části nás seznamuje s metodikou průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, uvádí některé metodické příručky a jiné inspirativní výukové materiály a zdroje vhodné při zařazování VMEGS do vyučovacích plánů.

Globalizace a evropanství jsou stěžejními tématy praktické části diplomové práce, která představuje projekt výuky průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech v hodinách anglického jazyka. Praktická část obsahuje čtyři kapitoly, přičemž první seznamuje s projektem, následující dvě kapitoly popisují proběhlé vyučovací hodiny a zahrnují jejich popis, stanovení cílů a použité metody, včetně příprav na hodiny a jejich samotný průběh. Obě tyto kapitoly jsou uzavřeny reflexí. Závěrečná kapitola poskytuje zpětnou vazbu v podobě hodnocení žáků.

I. Teoretická část

1. Myšlení v evropských a globálních souvislostech

Naprostou zásadní vlastností moderního vzdělávání v propojeném a globalizovaném světě by měla být výchova k myšlení otevřenému, v souvislostech týkajících se nejen jednoho státu, či národa, ale i v souvislostech mezinárodních, globálních a v případě České republiky hlavně evropských. K tomu, abych mohl uchopit poměrně abstraktní pojem „myšlení v evropských a globálních souvislostech“, se v této kapitole pokusím dokázat, proč má výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech v českém školství své místo, jak můžeme vidět například v rámci RVP.

Jakkoli obrovský a vzdálený se okolní svět může jednotlivci někdy snad jevit, je důležité uvědomit si jeho propojenost a náš význam v rámci celosvětových souvislostí. Vzhledem k relativně chladnému vztahu a pokleslé důvěře v evropskou politiku na území České republiky je, dle mého názoru, nezbytné využít veškerých možností k podporování myšlení v širších souvislostech u všech občanů, především u těch, kteří se ve veřejném životě teprve začínají orientovat, a připravit je na život v rámci sjednocené Evropy tak, aby byli schopni se pohybovat nejen v politice, ale například i na pracovním trhu. Nezbytným předpokladem k myšlení a orientaci se v evropských a globálních souvislostech je navíc v dnešní době samozřejmá znalost jazyků, přičemž angličtina v tomto hledisku figuruje jako výchozí.

Mám-li se zamyslet nad tím, co znamená myslet v globálních souvislostech, bylo by to určitě rozumět situaci, že tuto planetu sdílí všichni lidé po celém světě a je pouze a jenom na nás, jak se k ní (a k sobě) budeme chovat. To znamená tedy také uvědomit si, že je třeba rozvíjet světovou spolupráci a někdy upustit od zájmů jednotlivých států (občanů jednotlivců) pro lepší budoucnost celé planety. Rozhodně to také znamená, že jako jednotlivci v žádném případě nejsme pouze bezvýznamnými prvky celého systému, ale naopak naše působení doplňuje onen obrovský celek a našim chováním v každodenních situacích nějakým způsobem značnou mírou ovlivňujeme dění například v jiné části světa. Řekl bych, že čím globalizovanější se stáváme, tím vyšší je i míra efektu našeho chování.

Pokud bych stejným způsobem přemýšlel i nad evropskými souvislostmi, šlo by především o vnímání sebe samotného jako Evropana, tudíž občana, který Evropu považuje za svou širší

vlast, ctí evropské hodnoty, jako jsou například demokracie, svoboda a právo a rozumí své příslušnosti nejen národní, ale i evropské, a chápe, že tyto dvě identity se navzájem nevylučují, nýbrž doplňují, a zároveň tak respektuje národnosti další, se všemi odlišnostmi, neboť i on chce být respektován stejným způsobem. Evropské souvislosti tedy pro mě znamenají vnímání zemí a občanů evropského kontinentu jako partnerů a sousedů a stejně jako spolupráci, důvěře a otevřenosti rozumím z globálního hlediska, chápu ji i z pohledu evropského.

1.1 Východiska výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Rád bych na úvod této kapitoly použil definici globálního vzdělání přijatou North-South Centrem Rady Evropy.

Globální vzdělávání je vzdělávání, které otevírá lidem oči a mysl pro realitu světa, a probouzí je k tomu, aby usilovali o větší spravedlnost ve světě, o rovnost všech lidí a lidská práva pro všechny.

Pojem globální vzdělávání zahrnuje také rozvojové vzdělávání, výchovu k lidským právům, výchovu k udržitelnému rozvoji, výchovu k míru a prevenci konfliktů a multikulturní výchovu, která je globálním rozměrem výchovy k občanství. (O'Loughlin, Wegimont 2008: 34)

Články 126 a 127 **Maastrichtské smlouvy**² z roku 1992 se týkají všeobecného a odborného vzdělávání a stanovují úkol pro všechny členské země Evropské unie, tj. zavádění evropské dimenze a zdůrazňují mimo jiné:

- rozvoj kvalitního vzdělávání podporou spolupráce mezi členskými státy;
- učení se a rozvíjení jazyků členských států;

² Smlouva o Evropské unii: Maastrichtská smlouva [online]. Maastricht. 1992 [cit. 2014-12-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8917/sekce/zakladajici-smlouvy>>.

- podporu mobility studentů a učitelů včetně uznávání titulů a započítávání doby studia;
- podporu spolupráce mezi vzdělávacími institucemi, důležitost výměny zkušeností při řešení společných problémů při vzdělávání;
- rozvoj výměn mládeže a pedagogických pracovníků a rozvoj dálkového vzdělávání;

Česká republika se vstupem do Evropské unie k plnění těchto pokynů zavázala.

Jak uvádí Walterová³, velké zásluhy na učení se o Evropě má kromě postupného rozvoje procesu evropské integrace především **Rada Evropy**, která podpořila řadu projektů směřujících k vzájemnému poznávání a spolupráci v oblasti vzdělávání. Autorka dále zmiňuje, že Rada Evropy zaštitila vydání mnoha příruček pro školy, například publikaci *Teaching about Europe* (M. Shennanová, 1991).

Dalším přínosem bych z tohoto hlediska viděl vznik **Evropského centra pro vzájemnou závislost a solidaritu** (European Centre for Global Interdependence and Solidarity, zkráceně **North-South Centre**), které bylo ustanovené při Radě Evropy v roce 1990. To v roce 2002 na kongresu o globální výchově přijalo tzv. *Maastrichtskou deklaraci na zkvalitnění a podporu globální výchovy v Evropě do roku 2015* (dále jen Maastrichtská deklarace), kterou Česká republika podepsala ještě před vstupem do Evropské unie v roce 2002 (O'Loughlin, Wegimont, 2003).

Dokument uvádí a připomíná některé závazky zastoupených poslanců, vlád, místních a regionálních úřadů a organizací občanských společností z členských států Rady Evropy, mezi nimi například, pro tuto práci důležitou, část o zlepšení podpory pro globální vzdělávání. To je dále popsáno jako takové, které „...podporuje hledání poznatků o realitě světa a zapojení do kritického globálního demokratického občanství směřujícího k větší spravedlnosti, udržitelnému rozvoji, spravedlnosti a lidským právům pro všechny“ (O'Loughlin, Wegimont

³ WALTEROVÁ, Eliška. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – I. část. *Metodický portál: Články* [online]. 27. 10. 2005, [cit. 2014-12-18]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/GVNB/112/VYCHOVA-K-MYSLENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH---I-CAST.html>>. ISSN 1802-4785.

2008: 34). Deklarace v závěru podotýká, že k dosažení závazků může významně přispět zavedení globálního vzdělávání jako průřezového tématu.

Walterová⁴ dále zdůrazňuje snahu **Evropské unie** o podporu učení pro Evropu, neboť pro ni má významnou roli na poli ekonomického a sociálního rozvoje, a zmiňuje, že integrovaná EU chce uplatnit své silné stránky v globalizujícím světě.

Evropská komise, jak uvádí na svých webových stránkách⁵, se v rámci vzdělávání orientuje na učení se jeden od druhého a spolupráci za účelem lepšího vzdělávání po celé Evropě.

Zdůrazňuje také význam znalosti jazyků a pracuje na strategiích podporujících jejich učení, neboť to zvyšuje šance občanů na uplatnění v životě a posiluje jednotnou kulturní identitu. Zajišťuje navíc finančně dotované vzdělávací programy, například *Erasmus+*.

Maastrichtská smlouva (1992) považuje vzdělání jako jednu ze specifických oblastí a každý členský stát EU je zodpovědný za svůj vzdělávací systém při respektování jazykové a kulturní rozmanitosti, čili i politiku vzdělávání a odborné přípravy si vytváří vlastní. Evropská unie však podporuje jednotlivé státy, aby si stanovili společné cíle a sdílely osvědčené postupy⁶.

Národní program rozvoje vzdělávání, tzv. **Bílá kniha** (2001) byl podle Walterové⁷ významným impulzem pro zavedení evropské dimenze a zařazení průřezového tématu VMEGS do rámcových vzdělávacích programů v České republice. Bílá kniha do svých cílů mimo jiné zahrnuje uplatňování evropské dimenze v obsahu vzdělávání, obzvláště výukou a šířením jazyků členských států Evropské unie, přičemž očekává, že absolvent úplného

⁴ WALTEROVÁ, Eliška. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – I. část. *Metodický portál: Články* [online]. 27. 10. 2005, [cit. 2014-12-18]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/GVNB/112/VYCHOVA-K-MYSLENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH---I-CAST.html>>. ISSN 1802-4785.

⁵ European Commission: Education and Culture. *European Commission* [online]. 2014, 12.12.2014 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm>

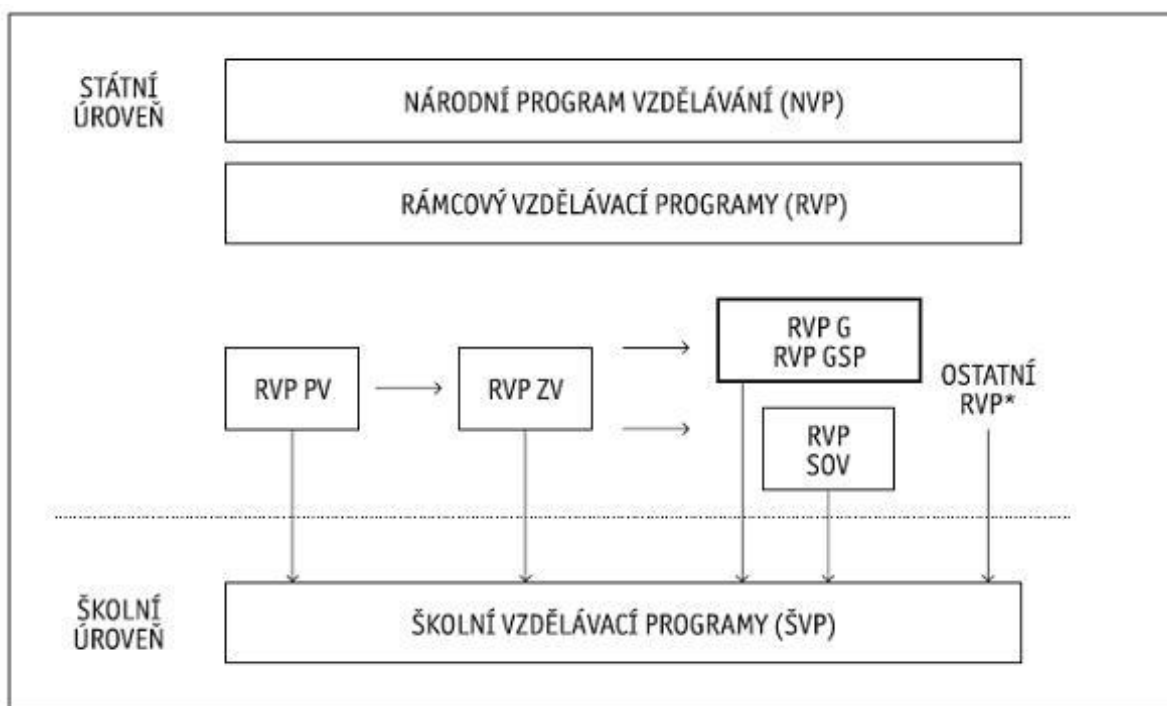
⁶ EUROPA - Oblasti politiky Evropské unie. *EUROPA - Oblasti politiky Evropské unie: Vzdělávání, odborná příprava, mládež* [online]. 2014, 1.12.2014 [cit. 2014-12-19]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/pol/educ/index_cs.htm>

⁷ WALTEROVÁ, Eliška. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – I. část. *Metodický portál: Články* [online]. 27. 10. 2005, [cit. 2014-12-18]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/GVNB/112/VYCHOVA-K-MYSLENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH---I-CAST.html>>. ISSN 1802-4785.

středního vzdělání bude schopen komunikovat dvěma cizími jazyky, z nichž jeden bude angličtina. Zdůrazňuje také potřebu zavedení systematické výchovy „...k toleranci, porozumění a respektu k jiným národům, rasám a kulturám, k přijetí jejich plurality,“ (Bílá kniha 2001: 16) a zahrnutí nových témat týkajících se evropské integrace, multikulturní a enviromentální výchovy, vše úzce související s tématem VMEGS, a poukazuje na důležitost mezipředmětových vazeb.

2. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia⁸

System kurikulárních dokumentů na státní úrovni je tvořen **Národním programem vzdělávání** (NVP), který formuluje požadavky na vzdělání platné v počátečním vzdělávání jako celku, a **Rámcovými vzdělávacími programy**, které vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy, tj. předškolní, školní a střední vzdělávání. V případě gymnázií se tedy jedná o etapu středního vzdělávání. Na školní úrovni se dále hovoří o dokumentu zvaném **Školní vzdělávací program**, který si každá škola vytváří sama na základě zásad stanovených v příslušném RVP a podle kterého se vzdělání na jednotlivých školách uskutečňuje. Tento systém kurikulárních dokumentů vychází z kurikulárních politik formulovaných v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (výše zmíněné tzv. Bílé knize). RVP G vznikl pod vedením Výzkumného ústavu pedagogického v Praze (VÚP), který se v roce 2011 sloučením dalších dvou přímo řízených organizací MŠMT stal součástí Národního ústavu pro vzdělání.

Obrázek 1 - System kurikulárních dokumentů⁹; Graf zdroj RVP G 2007:5

⁸ www.rvp.cz [online]. 03. 09. 2010 [cit. 2014-12-22]. Metodický portál rvp. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/9639/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-gymnazia.html/>>

Vzdělávání na nižším stupni víceletých gymnázií se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. RVP G se tedy vztahuje pouze na vzdělávání ve čtyřletých gymnáziích a na vzdělávání na vyšším stupni víceletých gymnázií. Pro účely této diplomové práce nám tedy postačí pracovat s RVP G, který do této vzdělávací etapy zahrnuje celkem pět průřezových témat. Kromě *Výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech* dále uvádí *Osobnostní a sociální výchovu, Multikulturní výchovu, Enviromentální výchovu a Mediální výchovu*.

2.1 Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a vzdělávací oblasti RVP G

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia dělí obsah vzdělávání orientačně do osmi vzdělávacích oblastí, přičemž každá z nich obsahuje charakteristiku, cílové zaměření a vzdělávací obsah, který vyjadřuje propojený celek očekávaných výstupů učiva. Očekávané výstupy definují úroveň osvojení učiva, které mají žáci na konci studia na gymnáziu v daném oboru dosáhnout a jsou závazné pro tvorbu ŠVP u jednotlivých škol.

Podle RVP G by se průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech dalo kvůli svému širokému záběru použít v rámci většiny vzdělávacích oblastí. Především jsou vyzdvíženy oblasti *Člověk a společnost* se zvláštním důrazem k občanství a politické kultuře¹⁰, *Jazyk a jazyková komunikace* a *Umění a kultura*. Jako významné vzdělávací obory uplatňující evropskou a globální dimenzi jsou v rámci oblasti *Člověk a příroda* uvedeny *Geografie*¹¹ a *Biologie*¹². Zmíněna je i dílčí tematika obsažená v dalších oborech této vzdělávací oblasti, například u *Fyziky* či *Chemie*, vztah člověka k technice a technologiím. V rámci vzdělávací oblasti *Člověk a zdraví* RVP G uvádí tematiku výchovy ke

⁹ * Ostatní RVP – rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon; Legenda viz Seznam zkratk

¹⁰ V rámci vzdělávacích oborů *Občanský a společenskovední základ* (tematické okruhy například *Mezinárodní vztahy, globální svět*) a *Dějepis*.

¹¹ Podle RVP G je globální a evropská dimenze zahrnuta prakticky ve všech tematických okruzích (*Přírodní prostředí, Sociální prostředí, Životní prostředí, Regiony*)

¹² Zde RVP G vyzdvihuje globální a evropskou dimenzi u ekologické tematiky všech okruhů.

zdravému životnímu stylu, tělesné kultuře a posilování fyzické odolnosti. Nezastupitelným prostředkem k realizaci evropské a globální dimenze je podle RVP G vzdělávací oblast *Informatika a informační a komunikační technologie*.

U vzdělávací oblasti Cizí jazyky Boněk uvádí a vyzdvihuje praktický význam VMEGS pro občanskou, vzdělávací i pracovní mobilitu¹³. Podporu mobility stanovuje již Maastrichtská smlouva, jak jsme mohli dočíst v kapitole 1.1, tudíž její zahrnutí do vzdělávání je jistě žádoucí. Osobně si myslím, že cizí jazyky a obzvláště angličtina, jako jeden z nejpoužívanějších jazyků na světě, se přímo nabízí nejen pro využití k práci s originálními zdroji při zavádění tohoto průřezového tématu do vyučovacích hodin.

2.2 Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech jako průřezové téma RVP G

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech je jedním z pěti průřezových témat Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia. Podle RVP G jsou průřezová témata důležitým formativním prvkem vzdělávání, který má především ovlivňovat postoje, hodnotový systém a jednání žáků, a v tomto smyslu na gymnáziu navazují na ta ze základního vzdělávání, se kterými se žáci setkali poprvé. Každé téma je v rámci RVP G zpracováno jednotně, obsahuje charakteristiku zdůrazňující jeho význam a postavení ve vzdělávání na gymnáziu, je vyjádřen vztah ke vzdělávací oblasti a především jeho přínos k rozvoji osobnosti žáka. Obsah průřezových témat je rozdělen do tematických okruhů obsahujících nabídku témat, činností či námětů. Zajímavé je, že ačkoli jsou všechny tematické okruhy povinné, jejich hloubku, rozsah a formu realizace si škola stanoví a konkretizuje v rámci ŠVP sama. Průřezová témata můžeme začlenit do obsahu vyučovacích předmětů, ale dle RVP G je možno jim věnovat i samostatné projekty, semináře či kurzy, nebo je dokonce realizovat jako samostatný vyučovací předmět.

¹³ BONĚK, Jan. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – ukázka zpracování. *Metodický portál: Články* [online]. 21. 03. 2008, [cit. 2014-12-23]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/2105/VYCHOVA-K-MYSENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH--UKAZKA-ZPRACOVANI.html>>. ISSN 1802-4785.

Následující dvě kapitoly jsou věnovány stručnému popisu charakteristiky průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a jeho tematickým okruhům.

2.2.1 Charakteristika průřezového tématu VMEGS

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech se zaměřuje na aktuální globalizační a rozvojové procesy současného světa a představuje kritický pohled na ně. Hlavními přínosy tématu jsou dle RVP G vnímání globálních příznivých prvků a jevů, ale i problémů, které jsou spojeny s rostoucím propojováním aktivit ve všech oblastech lidského života, proniknutí do podstaty evropské integrace a ve stejném kontextu porozumění i sobě samému.

Podle Walterové Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech¹⁴

- přispívá k pochopení Evropy jako prostředí sdíleného různými národy a skupinami lidí;
- podporuje chápání jevů a událostí očima „evropského občana“;
- rozvíjí u žáků smysl pro partnerství, spolupráci, hledání konsenzu a nalézání společných řešení v rozdílných přístupech a názorech;
- umožňuje získat vědomosti a dovednosti nezbytné pro orientaci v evropském a globálním prostoru vzdělávání, práce, občanského i osobního života;
- významně přispívá k překonávání stereotypů a předsudků, případně xenofobních projevů;
- přináší životní perspektivy v evropském a mezinárodním kontextu.

¹⁴ WALTEROVÁ, Eliška. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – I. část. *Metodický portál: Články* [online]. 27. 10. 2005, [cit. 2014-12-26]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/GVNB/112/VYCHOVA-K-MYSLENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH---I-CAST.html>>. ISSN 1802-4785.

V oblasti postojů a hodnot je přínos k rozvoji osobnosti žáka podle RVP rozdělen do několika bodů. Průřezové téma má žákovi pomoci v mnoha směrech, mimo jiné například přijímat zodpovědnost za sebe a za svět, ve kterém žije, být aktivní a podílet se na řešení problémů nejen místních, ale i na regionální, národní i mezinárodní úrovni, být vnímavý ke kulturním odlišnostem a uvědomovat si potřebu mezilidské soudržnosti a spolupráce. Mezi dalšími postoji a hodnotami rozvíjenými VMEGS jsou uvedeny racionalita, tolerance, sociální spravedlivost a demokracie, respektování odlišných názorů, solidarita, ochrana hodnot světového i evropského kulturního dědictví, vnímání globalizačních a rozvojových procesů, zaujímání konstruktivních postojů k naléhavým otázkám míru a lidských práv, obrana proti násilí a jiným škodlivým vlivům vzniklých nepříznivým vlivem globalizačních procesů a práva a zodpovědnosti spojené s evropským občanstvím.

Kromě postojů a hodnot je tímto průřezovým tématem rozvíjeno i široké spektrum vědomostí, dovedností a schopností žáků. Mezi nimi jsou v RVP G uvedeny mimo jiné například oblasti spolupráce, vytvoření a obhajoba vlastního názoru, ale i přijetí názoru ostatních, použití vlastních zkušeností při srovnávání shodností a odlišností kultur, vnímání lokálních jevů a problémů v širších evropských a globálních souvislostech, orientace v neznámém prostředí a mezinárodních situacích, nebo získání pracovních dovedností pro život v otevřeném evropském prostoru.

2.2.2 Tematické okruhy

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia popisuje v souvislosti s Výchovou k myšlení v evropských a globálních souvislostech následující tematické okruhy.

- **Globalizační a rozvojové procesy**
- **Globální problémy, jejich příčiny a důsledky**
- **Humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce**
- **Žijeme v Evropě**
- **Vzdělávání v Evropě a ve světě**

2.3 Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech v ŠVP Gymnázia Český Krumlov¹⁵

Pro účely praktické části této diplomové práce jsem si vybral Gymnázium Český Krumlov, jehož jsem sám bývalým studentem a na kterém budu vyučovat několik vyučovacích hodin anglického jazyka. K vytvoření učebního plánu a příprav pro plánované hodiny je nezbytná znalost zakotvení VMEGS ve Školním vzdělávacím programu, kterému se věnuje tato kapitola.

Charakteristika průřezového tématu v rámci ŠVP pro vyšší stupeň Gymnázia Český Krumlov zcela vychází z jeho popisu v RVP G a je navíc doplněna samostatnou přehledovou tabulkou, ze které je možné vysledovat orientační zařazení tematických okruhů VMEGS do jednotlivých ročníků a vyučovacích předmětů.

Tematický okruh	kvinta/10.B/ I.	sexta/11.B/II.	septima/12.B/III.	oktáva/13.B/IV.
Globalizační a rozvojové procesy	ZSV, Vv, D, Cj	ZSV, Vv, Z, D,Cj	Cj	Cj
Globální problémy, jejich příčiny a důsledky	Bi, IVT, Cj, IVT	ZSV, Z, Cj	Bi, Cj	Cj
Humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce	Cj	ZSV, Č, Cj, D	Fj, Cj, Z, Č, D	Fj, Cj, Č
Žijeme v Evropě	N, Č, D, Cj	ZSV, Č, Cj, D	Fj, Cj, Z, Č, D	Fj, Cj, Č
Vzdělávání v Evropě a ve světě	Cj	Cj	Cj	Cj

Tabulka - Přehledová tabulka průřezového tématu VMEGS v ŠVP Gymnázia Český Krumlov¹⁶

¹⁵ Školní vzdělávací program Gymnázia v Českém Krumlově: vyšší stupeň. 2009. Dostupné z WWW: <www.gymck.cz/storage/SVP-vyssi-komplet.pdf>

¹⁶ Vlastní zpracování na základě informací ŠVP Gymnázia Český Krumlov, str. 20;

Použité zkratky: **ZSV** – Základy společenských věd, **Vv** – Výtvarná výchova, **D** – Dějepis, **Cj** – Cizí jazyky, **Bi** – Biologie, **IVT** – Informační a výpočetní technika, **Z** – Zeměpis, **Č** – Český jazyk, **Fj** – Francouzský jazyk, **N** – Německý jazyk

Po podrobnější analýze tabulky a učebních osnov jsem narazil na jisté nesrovnalosti. Jelikož se u některých předmětů údaje z osnov a tabulky liší, budu pracovat s údaji uvedenými v učebních osnovách, neboť tam se zdá být systém zavedení průřezových témat propracovanější a detailnější, zatímco tabulka slouží zřejmě pouze jako orientační ukazatel.

Tematické okruhy průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech jsou nejvíce začleněny do výuky cizích jazyků, dále do Českého jazyka a literatury a na první pohled silnou pozici zaujímají i Dějepis a Základy společenských věd. Zajímavé je také, že studenti se obecně s tématem VMEGS setkávají každoročně na vyšším stupni gymnázia především skrze Český jazyk a literaturu a dále hlavně tedy prostřednictvím cizího jazyka. Zařazení VMEGS je podle ŠVP realizováno zejména formou integrace v souvislosti s učivem jednotlivých předmětů, nicméně odlišnou formu realizace nabízí samostatný volitelný vyučovací předmět nazvaný **Humanitní seminář**, který je utvořen pro vzdělávací oblast Člověk a společnost¹⁷, jeho obsah přesahuje i do jiných vyučovacích předmětů¹⁸ a v jeho rámci jsou realizována všechna průřezová témata, samozřejmě včetně VMEGS.

Podle učebních osnov vypracovaných v rámci ŠVP Gymnázia Český Krumlov je VMEGS realizována prostřednictvím následujících vyučovacích předmětů - *Český jazyk a literatura, Anglický jazyk, Německý jazyk, Francouzský jazyk, Biologie, Geografie, Základy společenských věd, Dějepis, Výchova ke zdraví, Seminář z českého jazyka, Literární seminář, Konverzace v AJ/NJ, Francouzský jazyk volitelný, Španělský jazyk volitelný, Konverzace ve španělském jazyce, Ruský jazyk volitelný, Seminář z Biologie, Geografický seminář, Společenskovední seminář, Seminář z dějepisu, Humanitní seminář.*

Pro účely této práce se podrobněji zaměřím na začlenění tematických okruhů pouze do vyučovacího předmětu Anglický jazyk, který je v osnovách rozdělen podle plánované dosažené, výstupní, úrovně na dvě skupiny B1 a B2¹⁹. Úroveň B1 se v průběhu čtyř let zabývá

¹⁷ a vzdělávací obor Občanský a společenskovední základ

¹⁸ v ŠVP jsou uvedeny především Základy společenských věd, Český jazyk a literatura, Geografie, Dějepis a estetická výchova

¹⁹ Označení úrovně je, podle ŠVP, v souladu se společným evropským referenčním rámcem pro jazyky (SERR). B1 se často uvádí přibližně jako „intermediate“ a B2 „upper-intermediate“.

tématy *English speaking world, facts about other countries, holidays*. Stejná témata jsou obsažena i v osnovách předmětu Konverzace v anglickém jazyce. Pro úroveň B2 ŠVP dále uvádí začlenění tematických oborů *migration, tourism, facts and life in the English speaking world, history*.

Pro srovnání bych rád uvedl i koncepci VMEGS v osnovách některých dalších cizích jazyků. Německý jazyk má témata rozdělena poměrně obecně a stručně a pro celé čtyři roky vybírá *proces globalizace, život v Evropě, vzdělání v Evropě a ve světě*. Na druhou stranu například Francouzský jazyk má témata rozdělena následovně: *globalizační a rozvojové procesy, žijeme v Evropě, vzdělávání v Evropě a ve světě*; pro první ročník navíc speciálně *Zážitky a zkušenosti z Evropy a světa, Životní styl a vzdělávání mladých Evropanů*; pro třetí ročník dále *Etnická, jazyková a náboženská rozmanitost, Prolínání světových kultur, Globální environmentální problémy, Žijeme v Evropě, Evropská unie, Významní Evropané, Vzdělávání v Evropě a ve světě - srovnávání s partnerským gymnáziem ve Francii*.

Ačkoli rozumím, že uchopení témat závisí ve velké míře na učiteli daného jazyka, myslím si, že konkrétnější vymezení, jako je tomu například u zmiňované francouzštiny, je velice užitečné. Obzvláště v případě „světového jazyka“ angličtiny, u které jsem přesvědčen, že její využití v propojení s globálními a evropskými tématy má obrovský potenciál.

3. Metodika výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech

O smyslu průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech polemizuje Nádvořník ve svém článku²⁰ a uvádí, že Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (jelikož RVP G z RVP ZV vychází, můžeme na něj, dle mého názoru, v tomto smyslu nahlížet stejně) nabízí pouze obecné a částečné odpovědi, a doporučuje tedy, aby učitelé na školách sami přemýšleli, jaké hlavní myšlenky, zobecnění a postoje chtějí žáky učit. Ve stejném textu je uveden inspirativní návrh porozumění smyslu VMEGS, který je popsán pomocí souboru navržených principů tohoto průřezového tématu. Autor popisuje zaprvé **nutnost nabourávání stereotypů a předsudků namísto jejich upevňování**, dále **potřebu ukazovat propojenost Evropy a širšího světa** a nakonec **nutnost vztahovat vývoj Evropy a světa k vlastním potřebám, plánům a možnostem**.

Toto je ukázka jen jednoho z pohledů na smysl VMEGS a právě zde může, jak je vidno, nastat problém s uchopením tohoto průřezového tématu popsaného v Rámcových vzdělávacích programech, neboť jeho obsah je tak rozsáhlý a vývoj dynamický, že jeho smysl si může vykládat každý vyučující jinak. V této oblasti nám mohou významně pomoci nejrůznější výukové materiály, inspirativní zdroje, či metodické příručky, které jsou k dispozici ať v online, či v tištěné podobě. Na některé z nich se zaměřím v následujících dvou kapitolách.

²⁰ NÁDVORNÍK, Ondřej. Smysl průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS). *Metodický portál: Články*[online]. 27. 06. 2006, [cit. 2014-12-28]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/625/SMYSL-PRUREZOVEHO-TEMATU-VYCHOVA-K-MYSENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH-VMESGS.html>>. ISSN 1802-4785.

3.1 Doporučené očekávané výstupy – Metodická podpora pro výuku průřezových témat v gymnáziích²¹

V první řadě je určitě třeba vyzdvihnout metodickou podporu pro výuku průřezových témat *Doporučené očekávané výstupy* vydanou v roce 2011 Národním ústavem pro vzdělávání, VÚP divizí. Tato příručka byla vydána ve dvou verzích. Jedna je určena pro učitele základních škol a druhá učitelům gymnázií. Markéta Pastorová z Národního ústavu pro vzdělávání vysvětluje důvody vzniku této metodické příručky²² a uvádí, že ačkoli je pojetí průřezových témat v RVP vyhovující, neboť obsah tematických okruhů není pro školy svazující ani omezující a školy a učitelé mohou zohledňovat zájmy a zkušenosti žáků, případně možnosti, které poskytuje pro výuku určitá lokalita, problémy mohou vzniknout ve chvíli, kdy si učitelé začnou klást otázku, zdali poskytují žákům všechny podstatné informace. Doporučené očekávané výstupy mají tedy dle Pastorové za úkol konkretizovat průřezová témata v RVP a usnadnit integraci jejich tematických okruhů do vyučovacích předmětů.

Pro zvýšení kvality výuky, plánování a hodnocení průřezových témat na gymnáziích byla vytvořena ucelená metodická podpora, která nabízí soubory doporučených očekávaných výstupů pro každý tematický okruh všech průřezových témat. (Doporučené očekávané výstupy, 2011: 6)

Kapitola věnovaná průřezovému tématu VMEGS obsahuje kromě úvodu, který přibližuje a upřesňuje význam výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech a samotných doporučených očekávaných výstupů u jednotlivých tematických okruhů, které jsou vždy uvedeny krátkou charakteristikou, především, dle mého názoru velice zajímavé a inspirativní informační zdroje. U každého z nich je uveden stručný popis, který čtenáři pomůže zorientovat se přesně v tom, co by pro své účely potřeboval.

Osobně tento dokument shledávám velice povedený a užitečný především proto, že ve srovnání s RVP mnohem konkrétněji stanoví výstupy žáků, což, dle mého soudu, učitelé

²¹ *Doporučené očekávané výstupy: Metodická podpora pro výuku průřezových témat na gymnáziích*. první. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-87000-77-9. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/10/Doporucene_cekavane_vystupy_gymnazia.pdf>

²² PASTOROVÁ, Markéta. Nová metodická podpora: doporučené očekávané výstupy pro základní školy a gymnázia. *Řízení školy: Rubrika Klima školy*. 2012, leden, s. 29-30. Dostupné z WWW: <<http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=39023&view=4005>>

ulehčuje práci při realizaci učebního plánu, neboť se snad díky tomu vyhne „ztracení se“ v obsáhlosti daného tématu a snáze určí své cíle, a pomáhá uvědomit si, za co bude žáky při realizaci výuky VMEGS vlastně hodnotit.

K samotnému vytvoření učebního plánu při integraci tématu do vyučovacích hodin *Doporučené očekávané výstupy* bohužel nestačí, neboť nenabízí žádnou konkrétní metodiku. K tomu je ale možno využít jiných zdrojů, které jsou, jak jsem psal výše, buď uvedeny přímo ve zmiňované metodické příručce, nebo je lze dohledat jinde. Některé takové odkazy uvedu v následující podkapitole.

3.2 Výukové materiály, užitečné odkazy a zdroje

Pokud se zaměříme na internetové odkazy týkající se průřezového tématu *Výchova k myšlení* v evropských a globálních souvislostech, zjistíme, že nabízeno je obrovské množství informací nejrůznějšího druhu, kurzy a školení pro učitele, kteří by chtěli VMEGS začlenit do své výuky, počínaje, přes webové stránky českých univerzit, středních a nejčastěji základních škol s různými projekty zabývajícími se tímto průřezovým tématem, a stránkami několika vzdělávacích institucí a ústavů konče.

Kvalitní informace nalezneme na stránkách **Metodického portálu RVP**²³, který nabízí mimo jiné metodické texty a články týkající se VMEGS a relevantní odkazy na adresy s úzce souvisejícími tématy. Významným zdrojem

je dále rozhodně i **Národní ústav pro vzdělávání**, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), především jeho divize **VÚP**²⁴. Neměl bych opomíjet ani webový portál Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (**MŠMT**)²⁵.

²³ *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <www.rvp.cz>

²⁴ *Národní ústav pro vzdělávání: školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků* [online]. © 2011–2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuv.cz/>>

²⁵ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2013–2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/>>

V uplynulých letech proběhlo několik projektů zabývajících se začleněním Výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech do vzdělávání, nabízejících nejrůznější metodickou podporu. Mezi nimi zmíním například projekt „**Podpora využití ICT ve výuce průřezových témat na základních školách**“, který zrealizovala společnost CCA Group a. s.²⁶ ve spolupráci se společností SCIO²⁷ a občanským sdružením STUDNICE²⁸, jehož cílem bylo vytvořit internetový portál obsahující podklady pro výuku průřezových témat. Výsledkem jsou dnes webové stránky *prurezovatemata.cz*²⁹. Dalším projektem zabývajícím se průřezovými tématy byl projekt probíhající v letech 2009 – 2012 „**Enviromentální výchova a průřezová témata na klíč**“ Centra ekologické výchovy Ochrany fauny ČR³⁰, jehož přínosem bylo mimo jiné vytvoření výukových balíčků využitelných v rámci všech průřezových témat, včetně VMEGS. Ačkoli projekt skončil, web funguje dál a všechny vytvořené materiály jsou nadále k dispozici ke stažení. Vzdělávací program **Varianty**³¹ společnosti Člověk v tísni nabízí informační servis a bohatou metodickou podporu v oblasti *interkulturního a globálního rozvojového vzdělání*. Obě oblasti úzce souvisí s průřezovým tématem VMEGS. Na svých stránkách mají k dispozici řadu výukových materiálů přímo použitelných v praxi. Program dále navíc připravuje nejrůznější vzdělávací semináře, kurzy, workshopy či projektové dny na školách. Jako poslední bych rád uvedl další již proběhlý projekt „**Jak efektivně vyučovat průřezová témata a současně rozvíjet čtenářství – vývoj sdružených příkladů dobré praxe pro učitele základních škol**“, na kterém se podílel tým pěti neziskových sdružení³² a do kterého bylo zapojeno celkem šest škol blízce spolupracujících vždy s jednou neziskovou organizací, a to

²⁶ CCA Group a.s. [online]. 2013 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.cca.cz/>>

²⁷ Scio - Oficiální stránky [online]. © 2008-2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<https://www.scio.cz/>>

²⁸ Občanské sdružení STUDNICE [online]. 2010 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.studnice-os.cz/>>

²⁹ PRUT - průřezová témata [online]. [2010-2013] [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.prurezovatemata.cz/>>

³⁰ Ochrana fauny České republiky: Ekovýchova [online]. 2010 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.ochranafauny.cz/vzdelani.html>>

³¹ Varianty: Vzdělávací program společnosti Člověk v tísni [online]. 2008 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.varianty.cz/>>

³² Projekt Odyssea, Gemini o.s., Člověk v tísni o.p.s (program Varianty), Sdružení Tereza a o.s. Kritické myšlení

podle zvoleného průřezového tématu: metodiku pro Výchovu k myšlení v evropských a globálních souvislostech měla na starosti společnost Člověk v tísní, resp. její již výše zmiňovaný program Varianty. Veškeré informace, výstupy, učební materiály a příklady dobré praxe jsou k dispozici na webových stránkách projektu www.ptac.cz³³.

Pro inspiraci při vypracovávání učebního plánu zahrnujícího průřezové téma VMEGS je k dispozici i několik periodik, jako například Učitelské noviny, které rovněž mají své internetové stránky³⁴.

S tematikou výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech velmi úzce souvisí koncept **globálního rozvojového vzdělávání** (GRV). Informace, které mohou pomoci toto téma učitelům lépe uchopit a aplikovat ve svých hodinách, jsou k dispozici na webových stránkách nevládní organizace NaZemi www.globalnirozvojovevzdelani.cz³⁵, které opět nabízejí rozsáhlý seznam výukových materiálů pro učitele, mnohé z nich k dispozici ke stažení.

Několik konkrétních námětů k integraci průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech do vzdělávacích oborů je k dispozici na Metodickém portále RVP, přičemž pro gymnaziální vzdělání je uveden jeden plán v rámci Občanského a společenskovedního základu³⁶. Ucelených materiálů použitelných ve výuce anglického jazyka není mnoho, za zmínku však stojí dílo *Global issues in the ELT classroom* (2008)³⁷ vydané českým občanským sdružením Společnost pro Fair Trade, které nabízí 30 vypracovaných

³³ *Průřezová témata a čtenářství* [online]. [2010-2012] [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://ptac.cz/>>

³⁴ *Učitelské noviny* [online]. © 2010-2013 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.ucitelskenoviny.cz/>>

³⁵ *GRV: Globální rozvojové vzdělávání* [online]. NaZemi, 2012-2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://globalnirozvojovevzdelavani.cz/>>

³⁶ Ukázka integrace tematických okruhů průřezových témat do vzdělávacích oborů. In: *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=28425&view=4005>>

³⁷ *Global issues in the ELT classroom*. Editor James Thomas. Brno: Global issues, c2008, 181 s. ISBN 978-802-5427-323.

hodin pro různé úrovně tematicky rozdělených podle osmi Rozvojových cílů tisíciletí OSN³⁸. Tato kniha získala v roce 2010 prestižní mezinárodní cenu Britské rady (British Council) v oblasti inovace ELTons 2010³⁹.

Cílem mé diplomové práce je navrhnout a připravit výukové hodiny anglického jazyka se zaměřením na průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, které budou vycházet z Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia, čemuž je věnována následující praktická část.

³⁸ Rozvojové cíle tisíciletí jsou uvedeny např. na webových stránkách informačního centra OSN v Praze; Rozvojové cíle MDGs. In: *OSN Praha: Informační centrum OSN v Praze* [online]. 2005 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zaber/?i=205>>

³⁹ Česká učebnice angličtiny získala mimořádné ocenění Britské rady. In: HUBÁČKOVÁ, Jitka. *Portaljazyku.cz* [online]. 2010, 8.3.2010 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z WWW: <www.portaljazyku.cz/akce/co-se-deje/oceneni-ucebnice-anglictiny.html>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. Vymezení projektu

Projekt vychází z tematických okruhů Výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech a zabývá se tématy globalizace a evropanství, přičemž byl sestaven tak, aby jeho realizace splňovala rozsah dvou devadesátiminutových vyučovacích hodin anglického jazyka. Neprobíhal v jednom dni, ale byl podle rozvrhu hodin rozdělen do dvou týdnů, mezi nimiž vznikla z technických důvodů týdenní prodleva. I přes tento fakt bylo cílem obě hodiny tematicky propojit tak, aby na sebe smysluplně navazovaly, volně přecházely z tematiky globální, tedy celosvětové, k té evropské, obsahovaly přiměřené množství informací ze společenskovední oblasti a zároveň využily maximální potenciál stránky jazykové. Hodiny by nicméně bylo možné učit i nezávisle na sobě.

Během výuky jsem se pokusil představit co největší množství činností a typů aktivit proveditelných v časovém rozsahu 4 x 45 minut s důrazem na konverzační dovednosti, neboť projekt probíhal v rámci hodin anglické konverzace. Na první pohled se množství aktivit může jevit jako příliš velké, s čímž částečně souhlasím. Byl jsem si však tohoto faktu vědom a jsem, na svou obhajobu, přesvědčen, že pokud se jde poprvé vyučovat do úplně neznámé třídy a z organizačních důvodů není k dispozici mnoho času na představování a zjišťování vstupní úrovně studentů, ať už v oblasti jazykové či znalostní, pro úspěch celého procesu je vždy lepší být zásobován větším množstvím materiálů a aktivit, přičemž některé se dají v případě potřeby lehce vynechat. V reflexích tuto záležitost rozebírám podrobněji, přičemž například navrhuji postupy pro případ aplikace konceptu tohoto projektu do více vyučovacích hodin. Mým cílem bylo mimo jiné přijít s nápady, jak téma prakticky uchopit, a zároveň využít maximální potenciál některých dostupných zdrojů a pomůcek.

Výuky se zúčastnili studenti předposledních ročníků třetího stupně osmiletého, šestiletého i čtyřletého českokrumlovského gymnázia. Ačkoli se vyskytly menší problémy s docházkou, na první hodinu se dostavilo pouze deset žáků z celkových sedmnácti přihlášených, musím přiznat, že skupina byla velice příjemná, bystrá a komunikativní a že atmosféra ve třídě byla již od prvních momentů vskutku pozitivní. Chvillemi jsem litoval, že není k dispozici více času na společná setkávání, na kterých bychom mohli jít v našem tématu ještě hlouběji. Na obou

hodinách byl přítomen pan učitel, který měl možnost výuku sledovat a v průběhu projektu mi poskytl velice užitečnou zpětnou vazbu.

Důležitým zdrojem informací a námětů při přípravě projektu mi byl Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, u kterého jsem primárně vycházel především z tematických okruhů průřezového tématu *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech - Globalizační a rozvojové procesy a Žijeme v Evropě*. Inspirací mi byla také cílová zaměření u vzdělávací oblasti *Jazyk a jazyková komunikace* a očekávané výstupy vzdělávacího oboru *cizí jazyk*. Jelikož školní vzdělávací program Gymnázia Český Krumlov počítá se zařazením VMEGS do výuky cizích jazyků, vycházel jsem i z něj⁴⁰. Nejvýznamněji mi však posloužily některé zdroje, metodiky a příručky uvedené v teoretické části, především ale cizojazyčné zdroje, které jsem podle potřeb upravil a přizpůsobil RVP G. Ty uvádím konkrétně u jednotlivých příprav na hodiny.

Při výběru materiálů jsem dbal na to, aby obsah hodin odpovídal znalostem studentů, jejich schopnostem i dovednostem, a snažil se vždy vybírat kontext a jevy takové, který by mohly být pro žáky tohoto věku zajímavé. Mým cílem bylo nechat žáky nad problémy přemýšlet, pokud možno i mimo vyučování, přimět je s informacemi, které v hodinách získali, do budoucna pracovat dál a zabývat se jimi i mimo školní prostředí, a k tomu je nezbytné získat jejich plnou pozornost, o což jsem se bedlivě snažil. Samozřejmostí bylo použití anglických, pokud možno autentických materiálů. Samotná výuka probíhala také převážně v angličtině.

Studenti se aktivně podíleli na zjišťování a získávání informací, namísto jejich pasivního přejímání. Věřím totiž, že tímto způsobem si nabyté vědomosti snáze uvědomují, uchovávají a v reálném životě jsou je schopni lépe využít. Tomuto přístupu odpovídají i zvolené metody a typy aktivit použité během výuky, přičemž z převládajících bych vyzdvihl brainstorming a diskuzi. Snažil jsem se studentům poskytnout co nejvíce možností k vlastnímu vyjádření názoru, a proto jsem upřednostňoval práci ve dvojicích a ve skupinách tak, aby měl každý jedinec prostor k zapojení se do probíhajících činností. Má role byla spíše doplňující, snažil jsem se být k dispozici v případech, kdy si žáci nevěděli rady. Pomáhal jsem jim s podněty, formulovat myšlenky v angličtině a někdy je i nabádal ke kritickému pohledu a jasné argumentaci. Tam, kde bylo potřeba, jsem kladl otázky, kterými jsem stimuloval reakce žáků.

⁴⁰ viz Seznam příloh – Příloha č. 6

Studenti výborně spolupracovali i přesto, že u některých byla z počátku vidět jakási plachost a nervozita. Navzájem si naslouchali a byli schopni vést diskuzi na patřičné úrovni, aniž by se vzájemně kritizovali, či se vysmívali. Kromě diskuze jsme do výuky zapojili také práci s obrázky a autentickými texty, audiovizuální prezentaci, videa, poslech skladby, ale i například práci s mapou.

Praktická část diplomové práce se zaměřuje na rozbor jednotlivých hodin projektu. Oběma hodinám jsou věnované samostatné kapitoly, v nichž uvedu hlavní téma a cíle jazykové i společenskovední a další náležitosti týkající se struktury a charakteristiky dané hodiny. Součástí jsou i jednotlivé přípravy, po kterých následuje detailní prezentace skutečného průběhu hodin, a na závěr je práce vždy zakončena hodnocením a reflexí.

5. První hodina

Tématem první hodiny je globalizace a nadnárodní společnosti. Studenti sami přicházejí na význam těchto pojmů za použití brainstormingu, popisu obrázků a diskuze. V úvodní části hodiny se studenti seznámí s pojmem globalizace, který následně analyzují a diskutují nad jeho významem. Na kontroverzních obrázcích a fotografiích si dále ukazují jednotlivé sféry lidského života, které jsou globalizací postihovány a formují si tak vlastní názor, sdílí s ostatními spolužáky. V závěrečné části se studenti pokusí přijít na způsoby, jak globalizaci v nežádoucích sférách života čelit a uvědomí si postoj jednotlivce, respektive sama sebe, v celosvětovém měřítku.

5.1 Koncept hodiny

Téma hodiny:

Globalizace a nadnárodní společnosti a jejich žádoucí/nežádoucí dopad na společnost/jednotlivce.

Délka trvání: 90 minut – 2 x 45 min

Třída: předposlední ročník třetího stupně osmiletého, šestiletého i čtyřletého gymnázia, anglická konverzace

Cíle výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech (společenskovědní):

- seznámit s pojmy globalizace a nadnárodní společnosti, přičemž studenti si vytvoří vlastní názor na problematiku globalizačních dopadů; budou schopni o problémech diskutovat a uvést příklady z reálného života;
- zamyslet se nad propojeností lidí a věcí po celém světě;
- zjistit, jakou roli má v globalizačním procesu jednotlivec;
- rozvinout kritické uvažování o problematice a schopnosti hledat kreativní řešení;

- zhodnotit a reflektovat co je/není etické v rámci globalizačních procesů;
- získat nadhled, schopnost nahlížet na téma globalizace z různých perspektiv;
- seznámit se s organizacemi a hnutími bojujícími za lepší celosvětové obchodní a pracovní podmínky („fairtrade“ a „sumofus“);

Cíle jazykové:

řečové dovednosti

- svými zkušenostmi a poznatky přispět do diskuze;
- vyjádřit vlastní názor a srozumitelně, bez gramatických chyb bránících porozumění ho obhájit; reagovat na názory ostatních, slušně vyjádřit nesouhlas;
- procvičit vhodné fráze při popisu obrázku či videa, například: „In the picture I can see/ there is...“;
- procvičit fráze spojené se zdvořilým vyjadřováním souhlasu, nesouhlasu a vlastního názoru, a vhodně je používat; „in my opinion, I think, I agree, I disagree with...“;

slovní zásoba

- seznámit se s novými pojmy a frázemi z kontextu: **globalization, multinational companies, developed x developing countries, income, under siege, awareness, impose, standard of living, minimum wage** a procvičit si správnou výslovnost;
- procvičit schopnost hádat význam nových slov z kontextu;

gramatika

- procvičit tvoření otázek ke zjištění osobních informací (warm-up);
- odpověďmi na otázku: „What factors do you take into account when you buy clothes?“ procvičit používání nultého kondicionálu, a při porovnávání stejného seznamu s ostatními také zopakovat řadové číslovky;

internet

- dohledat informace na internetu a orientovat se na cizojazyčných webových stránkách;

Organizace řízení učební činnosti:

- frontální, individuální, práce ve skupinách, práce ve dvojicích;

Použité metody práce a typy aktivit:

- 3-2-1 Bridge – Visible Thinking⁴¹;
- brainstorming;
- warm-up aktivita – hangman;
- popis obrázků, diskuze nad stanovisky;
- diskuze ve dvojicích, ve skupině, hromadná;
- využití audiovizuální prezentace (power point, videa);
- ohajování vlastního názoru;
- dohledávání informací v médiích – práce s cizojazyčnými internetovými stránkami;
- cool-down – žáci sami shrnou, co se naučili;

Pomůcky a materiály:

- pracovní list č. 1 (PL 1) – *3-2-1 Bridge*
- pracovní list č. 2 (PL 2) – *Multinational companies*
- pracovní obrázky

⁴¹ *Visible Thinking: 3-2-1 Bridge* [online]. [2006-2011] [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.visiblethinkingpz.org/>>

- globus
- audiovizuální prezentace - „Globalization“ (PowerPoint);
- video č. 1 – „You can't refuse globalization“;
- video č. 2 – „Globalization and exploitation“;
- tabule, křídly, barevné fixy, počítač, interaktivní tabule, zvuková technika.

5.2 Příprava na hodinu

Tato kapitola se věnuje přípravě na první hodinu, kterou si následně rozdělím do několika částí podle jednotlivých aktivit a časové dotace. Při sestavování přípravy jsem bral v úvahu úroveň studentů a formu, jakou jsou zvyklí, při vysokém počtu, pracovat (dvojice, skupinky). Je tedy možné zvolit relativně vysoké tempo a soustředit se především na společenskovední aspekt hodiny s využitím pokročilých jazykových schopností studentů a hlavní část věnovat diskuzím, vyjadřování názorů a hlavně rozvoji kritického myšlení, a tím tak plnit předem určené cíle hodiny. Naprosto odlišným způsobem bych přistupoval ke studentům základní školy, kde bych hodinu pravděpodobně rozdělil do několika částí a zaměřil se více na podporu potřebných jazykových dovedností. Před začátkem první hodiny si vyčlením čas pro přípravu technického zázemí třídy tak, aby samotná hodina fungovala nerušeně.

Část metodiky použité pro přípravu hodiny pochází z internetové domény www.globaleducation.edu.au⁴² a byla upravena a přizpůsobena potřebám tohoto projektu.

⁴² *Global Education: What is globalisation?* [online]. 2012, 18.9.2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.globaleducation.edu.au/teaching-activity/what-is-globalisation-ms.html>>; konkrétně dle originálních názvů uvedených na adrese byly použity tyto aktivity: Activity 1: A picture says 1,000 words, Activity 2: Words about globalisation, Activity 5: Personal response to globalisation

0. - 3. minuta

V této úvodní části představím sebe i projekt netradiční formou, která mi pomůže prolomit bariéry a počáteční ostych a přitom splní svůj účel. Při vstupu do třídy nakreslím velký otazník „?“ na tabuli a pronesu „I would normally introduce myself, but I'm feeling a little tired today, so you must do the hard work“ a nechám studenty pokládat libovolné otázky směřované na mě. V případě, že by reakcí bylo pouze ticho, poskytnu nápovědu. Například zapsáním na tabuli „České Budějovice“;

Studenti: *Where do you come from?*

Učitel: *I come from Český Krumlov*

Studenti: *Where you live?*

Učitel: *Yes, that's right! I live in České Budějovice.*

Cílem je studenty donutit klást otázky hned ze začátku a dát jim tak nenápadně najevo, že naše společná hodina bude vyžadovat jejich aktivní přístup a zároveň i, jak již bylo řečeno, prolomit ledy a vykouzlit první úsměvy na tvářích. Konkrétní pojmenování tématu přichází v následující části.

3. - 6. minuta

Pro usnadnění komunikace poprosím studenty, aby své jméno napsali na kartičku a umístili ji na svou část lavice, mezitím nakreslím na tabuli tajenku, která studentům po rozluštění prozradí téma hodiny.

G _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ **N**

Ukážu globus, který jsem donesl a poprosím studenty o tipování jednotlivých písmen k doplnění tajenky. Aktivita vychází ze známé hry „hangman“ (oběšenec), kterou jsem modifikoval tak, že studenti mají neomezený počet tipů, přičemž věřím, že s vizuální pomocí globusu, který by měl evokovat písmena první části slova, odhalení tématu „Globalization“

proběhne poměrně rychle. Jakmile bude téma odhaleno, zapnu projektor a spustím prezentaci.

6. - 11. minuta

Na projektoru se objevuje první slide prezentace a studenti vidí mapu světa vyznačující propojení kontinentů. V tuto chvíli studenti znají téma hodiny a prvně nad ním, za vizuální podpory, přemýšlejí. Rozdám jim první pracovní materiál (PL 1 – 3-2-1 Bridge), u kterého vysvětlím, že jej budou využívat postupně v průběhu celé hodiny. Poprosím je, aby prvně ovšem využili zadní, prázdnou stranu, a v časovém limitu dvou minut napsali vše, co je napadne ve spojení s pojmem *GLOBALIZATION*. Student s největším počtem slov následně přečte svůj seznam. Poprosím žáky, aby list otočili a doplnili levou část tabulky „*What I think globalization is...*“ třemi myšlenkami, dvěma otázkami, případně jednou analogií. Toto je varianta brainstorming aktivity, díky které se snažím u studentů vzbudit zájem o téma, a to tím, že napíší to, co již vědí, nebo to, co by je zajímalo, případně, k čemu by globalizaci analogicky přirovnali. Jakmile budu mít pocit, že studenti dopsali, poprosím je o porovnání tabulky ve dvojicích.

What I think globalization is...		
	Before the lesson	After the lesson
3 ideas	<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/>
2 questions	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
1 analogy	Globalization is like ...	Globalization is like ...

Obrázek 2 - Ukázka PL 1 (3-2-1 Bridge)

11. - 25. minuta

Obrázek 3 - Ukázka pracovních obrázků a bonusová fotografie

Pro následující aktivitu zorganizuji vytvoření malých skupinek o třech studentech. Každá takto vzniklá trojice obdrží několik kontroverzních obrázků (viz pracovní obrázky). Úkolem každé skupiny je obrázky popsat a zodpovědět dvě následující otázky.

What is it about?

What feeling does it create? Mainly positive/negative/not sure?

Otázky jsou po celou dobu viditelné na dalším slidu prezentace. Studenti ode mě dále dostanou motivační nabídku. V případě kvalitní, seriózní a především pouze anglicky vedené diskuze nad obrázky si mohou vysloužit bonusovou fotografií. Tuto fotografii (já na dovolení v Benátkách, v pozadí supermarket Billa) na závěr odhalím všem a společně okomentujeme. Všechny obrázky evokují různé pohledy na globalizaci a její dopad. Závěrečná fotografie má poukázat na propojenost s realitou. Následující otázkou podpořím personalizaci tématu.

Do you have any similar photos from your holiday?

Na závěr studentům nabídnu čas na zanesení dalších informací do PL 1 – 3-2-1 Bridge.

25. - 35. minuta

Studenti dostanou do dvojice pracovní list číslo 2 a jejich úkolem bude přečíst si uvedených deset vět a zhodnotit, jak se autoři staví k jednotlivým tvrzením o globalizaci. Studenti tak dále sledují jistou pluralitu a rozdíly u jednotlivých pohledů na problematiku globalizace a rozvíjí svůj vlastní názor. Z jazykového hlediska mohou být věty pro některé studenty náročnější, proto se budu pohybovat po třídě a nabízet dvojicím pomoc při řešení. Dalším důležitým úkolem je zaměřit se na zvýrazněná slovíčka a pokusit se o pochopení jejich významu. Tato aktivita mimo jiné učí studenty pracovat s kontextem a jazykově náročným textem.

35. - 40. minuta

Studenti jsou odkázáni na druhou stranu pracovního listu a zaměří se na otázky a cvičení se slovní zásobou z vybraných vět. Ve dvojicích mají za úkol přijít na rozdíl mezi „*developed*“ a „*developing country*“, najít protiklad k výrazu „*export*“, vysvětlit vlastními slovy, co znamená a co si představují pod pojmem „*standard of living*“ a na závěr jmenovat některá společenská média. V dalším cvičení studenti spojí čtyři výrazy (*income, under siege, awareness, imposed*) s jejich slovníkovými definicemi. Očekávám, že tato část nebude náročná a poslouží jako lehké odreagování od tématu. Na druhou stranu však rozvíjí či připomíná slovní zásobu, která by mohla být užitečná v následující diskuzi.

40. - 45. minuta

V této části se dostáváme k dalšímu stěžejnímu tématu – **nadnárodní společnosti**. Na projektoru zobrazím čtvrtý slide s nápisem „**Multinational companies**“. Následuje společná diskuze celé třídy, přičemž položím následující otázky.

What are multinational companies? Do you know any examples?

V tuto chvíli studentům postupně promítnu slidy 5-15, přičemž s každým z nich budu vždy prvně pokládat otázky typu:

Where do you go if you are hungry? (McDonald's)

Where do your parents buy petrol? (Agip, Shell, OMV)

What operating system does your PC have? – (Microsoft)

What PC do you have? (HP, Acer)

Ok, I need something to drink. (Coca Cola)

Now, fashion... What shoes do you have? (Adidas, Nike, Puma)

What's the first website you check when you go on the Internet? (Facebook)

And where do you go when you need to find some information? (Google)

What's your favourite car? (Mitsubishi, Skoda, Ford)

Who has an iPhone here?

Značky nadnárodních společností jsem vybíral tak, aby byly studentům blízké a mohli si tak problematiku převést skutečně na sebe. Na závěr je připravený i vtip.

Do you like Apple (slide 13 – obrázek jablka)

Aah, not this apple... This one of course! (slide 14 – firma Apple).

45. - 50. minuta

V této části studenti budou ve dvojicích diskutovat nad otázkami ohledně nadnárodních společností z poslední části pracovního listu číslo 2. V otázkách se zamýšlejí nad tím, kde nadnárodní společnosti sídlí, kde mají své výroby a továrny, jaké konkrétně jsou v České republice a v rodném městě žáků, a hlavně narážejí na názorovou otázku, zdali nadnárodní společnosti potřebujeme či chceme. Na závěr se studenti mají vžít do role místního

podnikatele a zamyslet se nad svou reakcí na vliv a působnost nadnárodních společností ve svém městě. Pro případ, že se kdekoli vyskytnou problémy s některými z otázek, budu studenty monitorovat, chodit po třídě a poskytovat zpětnou vazbu.

50. - 55. minuta

Hlubší debata nad vlivem a mocí nadnárodních společností bude pokračovat po zhlédnutí krátkého provokativního videa s hlavním motivem „**You can't refuse globalization**“. V této části studenti poprvé přejdou od pouhého rozpoznávání problému k jeho samotnému řešení a pokusí se přicházet s nápady, jak se globalizaci v určitých sférách života bránit. V této pětiminutové hromadné diskuzi budu pokládat otázky typu:

„Who can benefit from the globalization process? Who is disadvantaged? Do you agree with the video? Can you refuse globalization? Where/in what aspects of your life do you want globalization? How can we defend ourselves?“

Jedná se o jakýsi warm-up k aktivitě následující.

55. - 65. minuta

Po skončení hromadné diskuze či po uplynutí časového limitu rozřadím studenty do skupin A, B, C nebo D, nechám je však pracovat prozatím odděleně. Následně poprosím jednotlivce, aby napsali a seřadili podle důležitosti na kousek papíru seznam faktorů (např. cena, styl, dostupnost, značka, jiné...), které běžně zvažují při nákupu **trička (A)**, **ovoce (B)**, **mobilního telefonu (C)** či **bot (D)**. Zadání bude pro lepší průběh viditelné i v prezentaci (slide 17). Po dokončení svých seznamů poprosím studenty, aby se spojili s ostatními ze své skupiny a v rychlosti je porovnali a okomentovali. V těchto skupinách všem položím ještě závěrečnou otázku, zdali někdo obvykle přemýšlí, odkud daný produkt pochází a z čeho se vyrábí, případně jak se pěstuje a upravuje (slide 18). Bude následovat krátká skupinová diskuze zahrnující předchozí zmíněnou otázku s důvody proč ano, případně ne.

65. - 70. minuta

Následuje další krátké video (Globalization and exploitation) ukazující těžce pracující a vykořisťované děti z rozvojových zemí, či jiných chudých částí světa ve spojení s velkými jmény nadnárodních společností a provokující větou „OMG bargain! Who’s paying for your cheap clothes?“. Video nepřehrajeme celé, zastavím ho v části s otázkou „How would you feel?“ a pozměním ji na „**How do you feel?**“ pro celou třídu. Studenti zůstávají ve skupinkách z předchozí aktivity a chystají se diskutovat nad záběry, které právě viděli. Požádám je především o zamyšlení se nad příčinou této problematiky. *Jak je možné, že někde ve světě mohou být takové pracovní podmínky, jak jsem já jako jednotlivec zodpovědný a co s tím mohu udělat?* Jako nápovědu studentům poskytnu pojem *minimum wage* a doufám, že se společně dopracujeme k odpovědi, že v některých zemích s absencí minimální mzdy si nadnárodní společnosti mohou dovolit více pracovní síly za méně peněz. Studenti následně dostanou možnost pozměnit/doplnit svůj seznam faktorů, případně dopsat jakoukoli informaci do pracovního 1 3-2-1 Bridge.

70. - 80. minuta

Nyní studenty, kvůli velkému počtu, rozdělím do čtyř větších skupin, přičemž dvě z nich budou v časovém limitu tři minut dávat dohromady a sepisovat veškerá pro, která globalizace dle jejich názoru přináší, a zbylé dvě naopak veškerá proti, která jejím důsledkem vznikají. Během dalších tří minut se skupiny spojí do dvou velkých, pro a proti globalizaci, a porovnájí své seznamy a argumenty. Následovat bude feedback celé třídy, vyslovení zmíněných pro a proti ze samotných úst studentů a případné reakce. Pro tento účel jsem vytvořil seznam frází vhodných při vyjadřování vlastního názoru, souhlasu, či nesouhlasu, který bude zobrazen po celou dobu na obrazovce projektoru (slide 22). Studenti tak budou mít možnost zopakovat a především aplikovat vhodné jazykové obraty. Tato aktivita věnuje studentům dostatečný prostor k vyjádření a dotvoření vlastního názoru na globalizaci a zároveň shrnuje poznatky, které studenti získali v průběhu celé hodiny. Předběžně očekávám, že zde by se mohla strhnout vášnivá diskuze, budu se proto snažit korigovat obě strany a zdůrazňovat, že každý argument má svou váhu. Může se stát, že některým studentům nebude vyhovovat, do jaké skupinky byli přiřazeni, jelikož by byla v rozporu

s jejich přesvědčením. V tom případě bych nechal studenty hlasovat a do skupin je rozdělil na základě jejich rozhodnutí.

80. - 85. minuta

V této závěrečné fázi studenti deklarují svůj vlastní názor, zaujímají vlastní stanovisko k problematice globalizace a sami okomentují a zhodnotí, co si z hodiny odnáší doplněním pravé části pracovního listu 1 a následným porovnáním a komentáři ve dvojicích, případně jako celá třída. V případě přebytku volného času bych nechal studenty porovnat jejich postoj ke globalizaci před a po hodině ústně. *I used to think... But now I think...*

85. - 90. minuta

Posledních pět minut bych rád věnoval odkazům k samostudiu a zadání domácího úkolu na další hodinu. Odkážu studenty na internetové adresy www.sumofus.org a www.fairtrade.net, poprosím je o prohlédnutí stránek, minimálně však „About“ odkazů, a zodpovězení dvou následujících otázek.

In what ways do these sites have a connection with choices made within your family and school environment?

How could you make a difference through individual action?

5.3 Průběh hodiny

V této kapitole se pokusím rekonstruovat detailní průběh první hodiny projektu své diplomové práce. Abych přiblížil způsob komunikace, atmosféru i dynamiku práce, využiji některé z odpovědí studentů. Pro usnadnění čtení použiji následující zkratky: **T** – učitel (teacher), **S** – student, **Ss** – více studentů (students).

První kontakt se studenty jsem navázal již přibližně měsíc před první hodinou, kdy jsem se přišel podívat na ukázkou běžné výuky této třídy. Po celou dobu jsem seděl v žákovské lavici, učitel příležitostně využil mé pomoci při organizaci skupinových prací a také stručně informoval o důvodu mé přítomnosti. Ačkoli mě nepředstavil osobně, nebyl jsem pro studenty v den své první hodiny novou tváří, což osobně samozřejmě považuji za výhodu. Po prvním kontaktu jsem si uvědomil, že třída je velice komunikativní, snaživá, je cítit jistý entusiasmus k látce a respekt k osobě pana učitele. Jsou zvyklí a naučení pracovat ve skupinkách a dobře plnit instrukce. Jazyková úroveň je, dle mého odhadu, přibližně B2, což odpovídá popisu od učitele, nicméně u některých žáků podstatně nižší a u jiných zase vyšší. Různorodost skupiny navíc doplňuje přítomnost rodilé Američanky, což má dle mého názoru dvojí pozitivní efekt. Studenti jsou tímto faktem nuceni vyjadřovat se výhradně anglicky a učitel může využívat zkušeností oné studentky při porovnávání kulturních rozdílů. Od pana učitele, který tuto konverzační hodinu vede jednou týdně, jsem se dále dozvěděl, že třída je jakýmsi mixem studentů předposledního ročníku, myšleno 3. ročníku u čtyřletého studia, 5. ročníku u šestiletého studia a 7. ročníku u osmiletého studia, a že ji navštěvuje celkem 17 studentů, avšak tento počet bývá, z různých absenčních důvodů, údajně výjimečný.

Kromě toho, že mě pan učitel týden před první hodinou požádal, abych mu na začátku oné hodiny věnoval pět minut pro vyhodnocení testu, před začátkem samotné hodiny se zdálo, že vše proběhne bez komplikací. S počátečním zpožděním jsem počítal a naplánoval zkrácení některých aktivit dle situace. Do školy jsem dorazil o přibližně čtvrt hodinu dříve, abych se nachystal, seznámil s technikou, a tu si i o přestávce pečlivě připravil, tak aby výuka probíhala nerušeně. Studenti začali postupně přicházet do třídy, zdálo se, že moje přítomnost je nijak zvlášť nepřekvapuje, jelikož o ní již byli informováni. K mému překvapení došlo při zvonění, kdy jsem si spočítal, že studentů je pouze deset. V tu chvíli jsem začal

plánovat úpravy v počtech studentů u skupinových prací, které jsem se chystal zahrnout do své hodiny. Další změnu v plánování jsem si uvědomoval ve chvíli, kdy začátek hodiny měl asi pětiminutové zpoždění. Pan učitel vyřídil, co potřeboval, poděkoval a předal slovo.

Hodina začala přesně podle plánu krátkou warm-up aktivitou, kdy jsem nechal studenty klást v podstatě jakékoli otázky, čímž se nám úspěšně podařilo prolomit bariéry a odhalit první úsměvy, zjistili jsme, že s některými studenty jsme se setkali i u jiných, mimoškolních aktivit a já jsem byl dále touto formou vyzván, abych studentům sdělil účel projektu. V rychlosti jsem připomněl, že pravidla, která mají nastavena v jiných hodinách, platí i se mnou. Jednalo se za prvé o pravidlo komunikace v angličtině a za druhé o skutečnost, že obsah z této a následující mnou odučené hodiny budou zahrnuty do tradičního pololetního zkoušení. Studenti si vytvořili jmenovky a bleskově vyluštili první tajenku s názvem tématu GLOBALIZATION. Bylo vidět, že se někteří s termínem setkali již v minulosti. Neváhal jsem a studenty ihned vyzval k soutěži o největší počet s globalizací spojených pojmů zapsaných v časovém limitu.

T: You have one minute to write down everything that comes to your mind when you hear GLOBALIZATION. The one with the highest number of ideas is the winner.

Jelikož jsem cítil časový tlak, oproti přípravě jsem limit snížil ze dvou minut na jednu. Brainstorming aktivita se vyvedla a já vyzval dva vítěze, každého s osmi pojmy, aby přečetli svůj seznam pro celou třídu. Zde pro představu uvádím některé ze zmíněných pojmů:

S₁ – world, globe, earth, ocean, sky, state.

S₂ – Coca Cola, more opportunities, smaller world, more workplaces, worst quality of products, Asia, China;

U obou studentů je na první pohled vidět rozdíl v druhu asociací spojených s daným pojmem a já si v tuto chvíli uvědomil, že zatímco někteří studenti mohli mít znalosti o tématu obsáhlejší, pro jiné se mohlo jednat o první zkušenost. Poprosil jsem je tedy, aby doplnili levou část tabulky „3-2-1 Bridge“, shrnuli tak své myšlenky a připravili otázky, což studenti se zájmem udělali, a dále je dle instrukcí i porovnávali se svým partnerem ve dvojicích.

Po třídě jsem rozeslal balíčky s obrázky potřebnými k následující aktivitě. Jelikož žáků bylo méně, než jsem očekával, rozhodl jsem se pokračovat v práci ve dvojicích a za podpory projektoru jsem zadal instrukce.

T: With you partner look at the pictures in front of you. Describe each picture and discuss it using the questions on the board. What's it about? What feeling does it create?

Zatímco některé obrázky vyvolaly pobavení, s jinými si studenti příležitostně nevěděli rady. Obecně však práce probíhala bez problémů a žáci se postupně pozastavovali nad pozitivními i negativními dopady globalizace. Po prvním nahlédnutí ke všem dvojicím jsem doplnil plánovaný motivační prvek.

T: Once we all finish with the last picture, I will show you an extra, BONUS photo... of me!

Poznámka, dle mého názoru, přispěla k lepší atmosféře a mírnému pobavení u některých studentů, přičemž od práce neodreagovala. Jsem přesvědčen, že zábava může být efektivní stimulant činnosti. Až na jedinou dvojici, která potřebovala větší podporu při popisu obrázků, práce probíhala naprosto bez problémů. U zmíněné dvojice, ale i několika dalších, jsem strávil více času a pomáhal jim doplňujícími otázkami. Zde je ukázka konverzace jedné z dvojic.

T: Well, what is this picture about?

Ss: Work, manufacture.

T: Very well. How does it make you feel?

S₁: Bad.

T: Why?

S₁: I don't know.

S₂: It's terrible job.

T: It is a terrible job. Why?

Ss: I don't like it.

T: Would you like to have a job like this?

S₁: *No. They have a lot of work and no money.*

Kvůli pocitu časového nátlaku jsem činnost ukončil předčasně, čili ne každá dvojice stihla projít všechny obrázky, abychom mohli uskutečnit celkovou zpětnou vazbu. Zeptal jsem se studentů, které obrázky jim přišly nejzajímavější či je nejvíce zaujaly, a požádal o zdůvodnění. Pět dvojic studentů vybralo nakonec obrázky tři.

T: *Why did you choose this picture?*

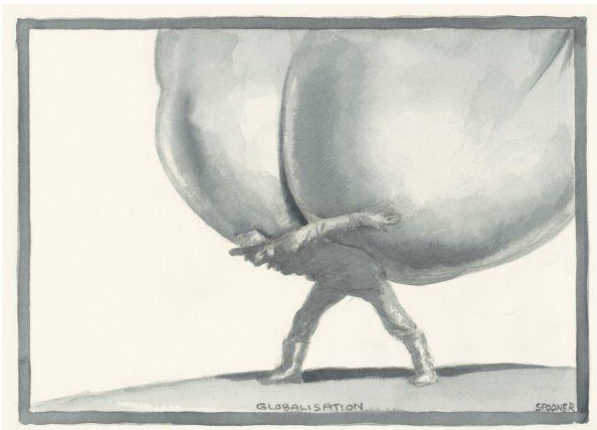
S: *It shows difference... difference about social problems. Some people can have everything and, on the other hand, there are other people starving.*

Při popisu jednoho z obrázků jsem se navíc zaměřil i na uvedený výraz „outsource“ a nechal si vysvětlit pojem „outsourcing“.

S: *It's sending the manufacture to another country.*

T: *That's right. Why would someone send manufacture to another country?*

S: *It's cheaper. The people work for less money there.*

Obrázek 4 – Ukázka vybraných, v textu uváděných obrázků

Jak jsem slíbil, následovala odměna za dobře odvedenou práci, fotografie z dovolené z Itálie, kde stojím před budovou hypermarketu Billa.

T: *How is this photo connected with globalization?*

S₁: *Because of Billa.*

S₂: *From the picture I wouldn't say that you are in Italy.*

S₃: *There's Billa. Billa is everywhere.*

Studenty jsem poprosil, aby zanesli další myšlenky do svého „3-2-1 Bridge“ a mezitím jsem rozdál další pracovní list (PL 2).

T: *Here you can see ten random statements, all of them have something to do with globalization. In pairs discuss the statements. What does the writer want to say? What does he think about globalization? Is it positive or negative?*

Jelikož studenti v tuto chvíli namísto diskuze začali otázky pročitat, nechal jsem chvíli pracovat takto, abych se ujistil, že větám budou rozumět, a zhruba po třech minutách jsem poprosil o přečtení první věty nahlas, kterou jsme následně okomentovali společně. Požádal jsem je, aby tímto způsobem pokračovali nadále. Debaty ovšem neprobíhaly dle mých představ, jelikož jsem upozoroval, že většina dvojic namísto kýžené diskuze spíše odhalovala významy jednotlivých vět či spojení. Rozhodl jsem se tedy přehodit původní plánovaný postup a nejdříve začít s jazykovou analýzou vět a k tematickému prvku cvičení se vrátit posléze.

Úspěšně jsme tedy prošli jednotlivá jazyková cvičení a vysvětlili si a nacvičili, jak vyslovovat vybrané pojmy. Bohužel, návrat k diskuzi o jednotlivých tvrzeních se mi nakonec kvůli časovému skluzu nepodařil. Namísto toho jsme se rovnou přesunuli k dalšímu stěžejnímu pojmu hodiny – MULTINATIONAL COMPANIES.

Studentům jsem zobrazil připravený slide s nadpisem „Multinational companies“ a začal klást otázky.

T: *What are multinational companies?*

Ss: *Companies that are big... And famous! Popular!*

T: *Why do we call them MULTInational companies?*

Zeptal jsem se s hlasovým důrazem na složeninu dvou slov 'multi' a 'national'.

Ss: *They are everywhere!*

T: *Define „everywhere“.*

Ss: *In many countries, abroad.*

T: *Good. Could you name any examples of multinational companies?*

Ss: *Billa, Coca Cola, McDonald's.*

Všiml jsem si, že se objevovaly názvy společností, které v hodině zazněly již předtím. Snažil jsem se ze studentů dostat více příkladů. Využil jsem připraveného materiálu ve své prezentaci a pobízel je dalšími otázkami.

T: *What PC do you have? Please, don't say "black".*

Ss: *(smích); Dell, Acer, Lenovo, HP.*

T: *What operating system does your PC have?*

Ss: *Windows. Microsoft. Mac.*

Studenti dále úspěšně pojmenovali značky zobrazené v prezentaci a přicházeli s dalšími jmény nadnárodních společností. V tuto chvíli jsem je odkázal na poslední cvičení jejich pracovního listu a požádal je o ústní zodpovězení daných otázek, s vynecháním prvních dvou, které jsme právě udělali společně.

Následovala rychlá zpětná vazba. Líbilo se mi, že studenti při odpovědích využívali slovní zásoby z předchozího cvičení. Zajímavé byly především otázky názorové.

T: *Do we need multinational companies?*

S: *It's comfortable. They are less expensive.*

S another: *I think multinational companies were there in 20th century. And people can live without them before 20th century.*

T: *People CAN live before the 20th century?*

S: *People COULD live!*

T: *Excellent!*

T: *Imagine you are a local businessman selling fruit. A farmer, for instance. What's your attitude towards multinational companies in Cesky Krumlov. Do you like them?*

S: *I don't like them, I would like to BE them!*

T: *Wow! What about the others? Would you, as farmers, like them to be here?*

Ss: *No.*

T: *Why not?*

Ss: *Because my income is lower. They have more products. They are cheaper.*

Další v pořadí bylo naplánováno krátké video, poprosil jsem studenty o pozornost a snímek přehrál. V části, kde se objevil nápis „You can't refuse globalization“ jsem pohybem ruky zažádal o zvýšenou pozornost. Žáci pečlivě sledovali, u některých záběrů se objevil smích, u jiných i komentář partnerovi.

T: *Well, what sentence did you see at the beginning of the video?*

Ss: *You can't refuse globalization.*

T: *Very good. So, what do you think? Can we?*

Z úst studentů se ozývaly oba názory, „Yes, we can!“ ovšem převažovalo. Krátkým žertem jsem odkázal na slogan prezidentské kampaně Baracka Obamy, studenti poděkovali smíchem a pokračovali jsme dál.

T: *Who's benefiting from the globalization process?*

Ss: *Multinational companies, the rich.*

T: *What about you? Do you benefit from it too?*

Ss: *Yes.*

T: *And who is disadvantaged?*

Jelikož jsem s otázkou nesklidil největší úspěch a studenti se z nějakého důvodu zdráhali odpovídat, pokračoval jsem dále.

T: *Where, in what aspects of our life, do we want to be globalized?*

Ss: *Travelling, Internet...*

T: *And where do we NOT want it?*

S: *I think that people are kind of forced to buy everything, like in the video.*

Nabyl jsem pocitu, že uvažování studentů momentálně nesměřovalo směrem, jakým jsem si původně představoval. Čekal jsem, že jmenování negativ globalizace půjde jednodušeji, a upřímně jsem nebyl na tuto situaci nejlépe připraven. Rozhodl jsem se pokračovat v práci dalším cvičením, kdy se k podstatě problému dostaneme jiným způsobem.

Jednotlivce jsem dle přípravy rozdělil do čtyř skupin A, B, C, D, podle produktu, který budou ve své práci následně zvažovat (a T-Shirt, fruit, a mobile phone, shoes), a studenti začali psát svůj seznam faktorů, které zvažují při koupi daného zboží. Po zhruba dvou minutách psaní jsem poprosil o vytvoření skupinek podle přidělených produktů a porovnání seznamů jednotlivců s ostatními. Studenti pracovali bez jakýchkoli komplikací a porovnávali své postupy. Po malé chvíli jsem položil otázku.

T: *Has anyone included THE ORIGIN in their lists?*

Ss: *Yes.*

T: *Perfect. Now, discuss in groups – Do you ever think about where your clothes, or other products, come from and what it is made from? Why? Why not?*

Po chvíli debatování podáváme zpětnou vazbu.

S: *If I buy a T-shirt, most of them are from China, so I don't think about it.*

S₂: *When I buy shoes, I don't care where are they from. I think the quality and brand are more important.*

V návaznosti na odpovědi studentů jsem je požádal o zhlédnutí dalšího krátkého videa – „Globalization and Exploitation“. Při přehrávání jsem si ověřil, zda studenti rozumí významu slova „exploitation“. V tuto chvíli jsem se spokojil s českým překladem „vykořisťování“ a dále jsem jej nerozebíral, abych nenarušil efekt snímku. Po skončení jsem otázku „*How would you feel?*“ z ukázky převedl na „*How DO you feel?*“, a čekal na reakce.

S₁: *Guilty.*

T: *Why? Are we responsible?*

S₁: *Maybe.*

T: *How is it possible that some people have working conditions and are exploited like this?*

S₂: *Because nobody cares?*

S₃: *They need work?*

T: *How is it possible that it's not happening in the Czech Republic, but in India, China, or other developing countries?*

S₄: *Because they don't have or use social media. If something like this happens, nobody knows about it.*

T: *How is it possible technically?*

Dle plánu jsem se snažil odvést pozornost zpět k nadnárodním společnostem a ukázat, jak je uvedená situace možná technicky. Na tabuli jsem napsal pojem „minimum wage“ a zeptal se, jaká je minimální mzda v České republice, a následně jaká minimální mzda je v jiných, rozvojových zemích. Správně jsme společně došli k odpovědím, že nižší, případně žádná a že díky tomu si nadnárodní společnosti mohou dovolit najímat více zaměstnanců při podobných pracovních podmínkách.

Nyní nastala ideální chvíle vrátit se k původní otázce.

T: *Well, can we refuse globalization? How? What can we do?*

Ss: *We can stop supporting the multinational companies.*

T: *How exactly can we stop supporting them?*

S: *We shouldn't buy their products.*

S another: *We can for example buy local food .*

T: *Perfect! Great idea. Anything else we can do?*

Ss: *Or other Czech goods.*

T: *That's right! Any other ideas?*

S: *We should buy Fair Trade products.*

S odpověďmi studentů jsem byl spokojen, navíc mě potěšila obeznámenost několika žáků s Fair Trade zbožím, o kterém se budou moci více dozvědět při plnění domácího úkolu. Studenty jsem požádal, aby v případě potřeby opět zanesli jakékoli nápady do jejich „3-2-1 Bridge“ pracovního listu.

Rozhodl jsem v danou chvíli udělat menší průzkum a zeptal se studentů, zdali jsou spíše pro, či proti globalizaci. Šest studentů zvedlo ruce proti, čtyři pro. Na základě tohoto výsledku jsem vytvořil dvě zastoupením nerovnoměrné skupiny a požádal o sepsání seznamu argumentů podporujících jejich stanovisko. Každé skupince jsem navrhl určit si dvě hlavní role, a to leadera – osobu, která se bude dotazovat ostatních a závěrečné argumenty nakonec představí celku, a zapisovatele. Záměrně jsem neurčoval časový limit a čekal na moment, kdy žákům dojdou nápady. Oběma skupinám jsem v průběhu práce v případě potřeby pomáhal a snažil se podněcovat jisté nápady.

Přibližně po pěti minutách byli studenti připraveni k závěrečné prezentaci svých postojů a argumentů. Pro případ diskuze jsme si na projektoru představili a připomněli některé anglické výrazy, které je vhodné používat právě v těchto situacích – vyjadřování názoru, nesouhlasu apod. Studenti mohli na tabuli kdykoli nahlédnout a použít libovolný z výrazů. Zde je výčet většiny argumentů, které si žáci připravili.

Advantages of globalization – *better medical healthcare, more information about other countries, the Internet, more brands to choose from, more job, study and travel opportunities, countries can help each other when dealing with internal problems, there are less wars.*

Disadvantages of globalization – *exploitation of workers and children, not all people in the world have the same working conditions, big differences between developed and developing countries, more low-quality products, loss of cultural diversity, unemployment in developed countries.*

I přesto, že moje představa o vášnivé diskuzi v této části se nesplnila a činnost studentů spočívala nakonec pouze v přednesení svých postojů, byl jsem s tímto výsledkem spokojen.

Časově jsme se blížili pomalu ke konci, studenty jsem tudíž požádal, aby po tomto závěrečném shrnutí doplnili nyní i pravou stranu svého pracovního materiálu 3-2-1 Bridge a sami tak vyjmenovali, co konkrétně si z hodiny odnáší⁴³.

Závěrečných pět minut jsem věnoval, dle plánu, zadání domácího úkolu, ve kterém studenti budou dohledávat informace na cizojazyčných internetových stránkách a zvažovat další možnosti individuální reakce na rostoucí vliv globalizace, poděkování a rozloučení.

⁴³ viz Seznam příloh – Příloha č. 5

5.4 Reflexe

Ve dnech, kdy si v České republice připomínáme 25. výročí Sametové revoluce, přemýšlíme nad významem svobody, sledujeme válku v Ukrajině, debatujeme nad smyslem Evropské Unie, pozorujeme touhu některých národů osamostatnit se, uzavřít a oddělit od nadnárodních celků, v době, kdy se po celém světě šíří nebezpečná nákaza Ebola, je nezbytné, aby studenti chápali sami sebe jako odpovědného jedince. Jako jedince, který má vliv a moc rozhodovat o celosvětovém dění. Věřím, že první hodina projektu, ačkoli samozřejmě nezachází, ani nemůže jít do hloubky výše zmíněných otázek, byla prvním krokem k uvědomění si, jak provázaný celý svět může být, pokud činnost jednotlivce má dopad na světově rozmístěné jednotlivce další. Věřím, že ve společnosti konzumní může být prvním krokem k uvědomění právě rozhodování při nakupování výrobků, či produktů, neboť to je věc, kterou činíme každý den a studentům je třeba ji neustále připomínat.

Cílem úvodní hodiny projektu bylo uvést studenty do problematiky nadnárodních společností, neboť jimi jsou obkloповání téměř všude, a je velmi jednoduché nechat se unést pokušením nabízeného pohodlí, které se tak dobře prezentuje vedle velkých a na první pohled důvěryhodných celosvětových obchodních značek, nabídnout jim alternativy a především probudit touhu dovídat se o původu zboží a možných dopadů, které způsobí jeho nakupování. Je také třeba, aby se studenti zbavili pocitu marnosti, který nám říká, že ať se zachováme jakkoli, nic tím nezměníme. Takový přístup je, dle mého názoru, v české společnosti velmi rozšířený a je nezbytné se s ním vypořádat.

Díky výbornému technickému zázemí třídy jsem mohl do své hodiny zakomponovat mimo jiné ukázkou krátkých videí a podporu obrazového a zvukového materiálu při výuce. Ve spojení s obrázky a vytištěnými fotografiemi studenti dostali dostatečné množství vizuálních podnětů k tomu, aby o tématu přemýšleli samostatně, a celá báze výuky byla více než o předávání znalostí spíše o uvědomování si souvislostí a formování myšlení. Věřím, že pestrý průběh hodiny, ve spojení s použitým humorem, vedl k příjemné a názorům otevřené atmosféře, ve které existovala dostatečná možnost projevit se, a umožnil tak splnit veškeré cíle výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostí, které byly dopředu stanovené. Poslední cíl, kdy se žáci měli seznámit s organizacemi bojujícími za lepší celosvětové

obchodní a pracovní podmínky, byl zadán v rámci domácího úkolu a jeho splnění bude tudíž vyhodnoceno po druhé hodině projektu.

Celá hodina probíhala, až na jedinou výjimku (překlad výrazu „*exploitation*“) pouze v angličtině, přičemž nejčastější metody práce byly brainstorming, popis obrázků či videa a především diskuze. Studenti přispívali do diskuze, ať už ve dvojicích, skupinkách či před celou třídou a srozumitelně vyjadřovali svůj názor. Žáci mě od začátku překvapili svou otevřeností a aktivitou, kterou jsem uvítal. Po chvíli jsem zjistil, že se třída ale dělí na část, která se opravdu aktivně účastní a poskytuje adekvátní zpětnou vazbu jak obsahově, tak jazykově, a na část druhou, která možná po obou stránkách za první skupinou mírně zaostává. Mou největší snahou bylo zapojit do konverzací co největší množství studentů z obou těchto skupin, proto jsem v jistých momentech vyvolával i ty, kteří se dobrovolně nevyjadřovali. U nich byly odpovědi většinou jednodušší, nevyjadřovali se celými větami. To byl důvod, proč jsem mezi nimi trávil více času při skupinových, či párových úlohách. Většina třídy byla ovšem otevřená a komunikovala prostřednictvím poměrně obsáhlých odpovědí, místy s malými gramatickými chybami, které však nenarušovaly sdělení. Pokud ano, žáky jsem pobídl zvýrazněnou intonací a ti se většinou opravili sami.

Na druhou stranu jsem nicméně zjistil, že jsem správně neodhadl rozsah přiměřené slovní zásoby, a cvičení, kde žáci pročítali stanoviska ke globalizaci, mohlo být pro někoho obzvláště těžké. To však nemusí být nutně na škodu, neboť při budování slovní zásoby je třeba vždy posouvat laťku o něco výše. Problém byl ale v časovém rozvržení, které jsem nenastavil přiměřeně a kvůli jazykové analýze nám posléze nezbyl čas na komentáře z hlediska tematického. Nabytou slovní zásobu ale studenti následně úspěšně používali při diskuzi nad nadnárodními společnostmi ve zbytku hodiny, čili v tomto smyslu může být jazykový cíl považován za splněný. Naopak cílům gramatickým, konkrétně procvičení frází při popisu obrázků, či videa a zahrnutí nultého kondicionálu do odpovědí na otázku „*What factors do you take into account when you buy clothes?*“ nebyla věnována dostatečná pozornost, a proto je považuji za splněné pouze částečně. Někteří studenti používali a procvičovali zmíněné gramatické prvky automaticky a bez vyzvání, u ostatních jsem nabyl pocitu, že není třeba se jimi zabývat dopodrobna, neboť jsou schopni vyjádřit se bezchybně, a to i jiným způsobem. V případě, že by se při popisování objevovalo značné množství chyb, jistě bych zaujal jiný přístup a studentům gramatiku připomněl, či přiblížil.

Rád bych touto formou uvedl na pravou míru, že popis průběhu hodiny v předchozí kapitole je pouhou rekonstrukcí skutečného průběhu na základě poznámek a krátkého audio záznamu, který je bohužel nekvalitní a nevhodný pro zveřejnění, a popisuje pouze některé prvky hodiny, čili nemůže být považován za jediný zdroj informací při posuzování úspěšnosti plnění obou, tedy společenskovedních a jazykových, cílů.

Především díky pohotovým reakcím studentů a schopnosti spolupracovat hodinu od začátku provázelo svižné tempo, které bylo nastaveno k dohnání mírného časového skluzu a k úspěšnému začlenění všech plánovaných aktivit. Věřím, že to zamezilo jakýmkoli pokusům o vyrušování ze strany žáků. Naneštěstí to však zabránilo i ponoření se do určitých aktivit hlouběji a možnosti rozvést obsáhlejší diskuze v případech, kdy o to tato komunikativní skupina stála. Po konzultaci s panem učitelem, který většinu výuky přihlížel, jsem dospěl k názoru, že v ideálním případě by mohlo být aktivit o něco méně s tím, že u jistých činností by se zacházelo více dopodrobna. Méně času by se také mohlo věnovat faktické části, to znamená konkrétně tomu, co je to globalizace a nadnárodní společnosti, a více názorové a praktické části, čili jaký k nim zaujmout postoj. Po zvážení bych navrhoval zahrnout zadaný domácí úkol do vyučovací hodiny například v počítačové místnosti, kdy by studenti na internetu mohli vyhledávat více informací o neziskových organizacích a ve skupinách je pak prezentovat ostatním. Domácí příprava by naopak mohla spočívat v analýze jednoho typického rodinného nákupu a kupovaných produktů (původ, výroba, složení) a následné společné diskuzi v hodině nad tím, co by mohlo být ve výběru lepší. Je samozřejmě třeba přistupovat ke každé skupině a třídě jinak a vždy pečlivě zvážit její možnosti.

Jako slabší prvek hodiny bych tedy zmínil nevyužití maximálního komunikačního potenciálu studentů u některých aktivit a u pracovního listu číslo 2 neadekvátně odhadnutá slovní zásoba a s tím spojené časové rozvržení. Za účelem co největšího uvědomění si odpovědnosti a výběrem vhodné reakce na globalizaci hodlám věnovat úvod příští hodiny nejen kontrole domácího úkolu, ale i diskuzí týkající se shrnutí a rozšíření žákům dostupných možností.

Kladným prvkem byly určitě zvolené materiály a převládající pozitivní atmosféra. Především vizuální projekce společně s obrázky měly výborný efekt na aktivaci studentů. Vzhledem k délce úvodní hodiny (2x běžná vyučovací hodina) považuji za úspěch celkový

průběh, neboť příprava na třídu, kterou učitel nezná, je náročná vždy, což v tomto případě, dle mého názoru, platí dvojnásob.

První hodinu celkově považuji za úspěšnou, přičemž si z několika drobných nedostatků odnáším ponaučení a inspiraci do hodiny další. Přínos obou hodin posoudím v závěrečném hodnocení projektu.

6. Druhá hodina

Stěžejním tématem druhé hodiny je evropanství. Žáci uvažují nad smyslem budování evropské identity, pomocí obrázků a práce s textem diskutují nad evropskými symboly a jejich vlivem na občany, na mapě demonstrují kulturní rozmanitost evropských států ve srovnání s USA, diskutují a hledají evropské kulturní kořeny a hodnoty a na závěr opakují znalosti o Evropské unii v krátkém kvízu, zatímco jsou motivováni k hlubšímu zájmu o dění uvnitř EU.

6.1 Koncept hodiny

Téma hodiny:

Evropanství, vliv kulturní rozmanitosti na evropskou identitu, evropské kulturní kořeny a hodnoty.

Délka trvání: 90 minut – 2 x 45 min

Třída: předposlední ročník třetího stupně osmiletého, šestiletého i čtyřletého gymnázia, anglická konverzace

Cíle výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech (společenskovední):

- seznámit se s historickým procesem utváření evropské identity;
- rozeznat různé úrovně občanství (české, evropské) a identifikovat se;
- naučit se o symbolech Evropské Unie, jejich původu, symbolice a diskutovat o jejich vlivu na občany;
- za použití mapy demonstrovat kulturní rozmanitost Evropy ve srovnání s USA a jmenovat konkrétní příklady kulturních rozdílů mezi jednotlivými státy;
- poučit se o důvodech potřeby a důležitosti znalosti více jazyků u Evropanů;

- diskutovat nad evropskými kulturními kořeny a hodnotami;
- seznámit se s pravidelným evropským průzkumem veřejného mínění organizovaným Evropskou komisí, takzvaným Eurobarometrem, zodpovědět na některé v něm pokládané otázky a následně porovnat úspěšnost s aktuálními oficiálními výsledky;
- motivovat k hlubšímu zájmu nejen o dění v Evropě, ale i po celém světě;

Cíle jazykové:

řečové dovednosti

- svými zkušenostmi a poznatky přispět do diskuze;
- vyjádřit vlastní názor a srozumitelně, bez gramatických chyb bránících porozumění ho obhájit; reagovat na názory ostatních, slušně vyjádřit nesouhlas;
- procvičit fráze spojené se zdvořilým vyjadřováním souhlasu, nesouhlasu a vlastního názoru, a vhodně je používat; „in my opinion, I think, I agree, I disagree with...“;
- mluvit o svých pocitech na základě poslechu hudby;
- porovnat rozdíly na základě informací ze dvou různých map;

slovní zásoba

- porozumět neznámé slovní zásobě na základě kontextu;
- rozšířit slovní zásobu o nové pojmy, např. **deplete** (v.), **stifle** (v.), **homogenization** (n.);
- seznámit se s mottem Evropské unie „*United in diversity*“, vysvětlit a popsat výraz **diversity** (n.);

gramatika

- procvičit použití přítomného prostého času pro hypotetické situace – „*Imagine a Chinese asks you about what some European values are. What do you say?*“;

čtení

- dohledat konkrétní informace v textu o evropských symbolech;

Organizace řízení učební činnosti:

- frontální, individuální, práce ve skupinách, práce ve dvojicích;

Použité metody práce a typy aktivit:

- warm-up – analýza a diskuze na základě poslechu zvukové stopy;
- otevřený dialog s učitelem, diskuze ve dvojicích, ve skupině, hromadná;
- brainstorming a tvorba myšlenkových map;
- práce s textem – rychlé čtení a hledání konkrétní informace;
- použití map k porovnání informací;
- cool-down – prostřednictvím závěrečného dotazníku žáci sami shrnou, co se naučili;

Pomůcky a materiály:

- Pracovní list č. 1 (PL 1) – *Multinationals*, kartičky
- Pracovní list č. 2 (PL 2) – *European symbols*, kartičky
- Pracovní list č. 3 (PL 3) – *Reading comprehension*
- Pracovní list č. 4 (PL 4) – *Maps*
- Pracovní list č. 5 (PL 5) – *Europe is somewhere else*
- Pracovní list č. 6 (PL 6) – *Hodnocení projektu*
- Zvuková stopa - Óda na radost, Ludwig van Beethoven, hymna Evropské unie
- Vizuální projekce – promítání pracovního listu č. 5
- Bankovka v hodnotě dvaceti euro
- tabule, křídly, barevné fixy, počítač, interaktivní tabule, zvuková technika.

6.2 Příprava na hodinu

V této kapitole se opět zaměřím na přípravu, tentokrát druhé hodiny projektu. Jednotlivé aktivity budou znovu rozděleny do několika částí podle časové dotace. Přípravu na tuto hodinu jsem zpracovával až po odučení té první a pokusil jsem se ji co nejlépe přizpůsobit dané třídě. Z posledního vyučování jsem si odnesl především ponaučení, že by bylo vhodné zařazení menšího množství aktivit, kterým by však bylo v průběhu věnováno více prostoru i za cenu, že se nestihnou uskutečnit činnosti jiné. Příprava je tedy navržena v tomto duchu a místy nabízí více prostoru k dalším případným diskuzím. Uvidím-li, že by se studenti u něčeho rádi pozastavili, využiji té situace. K tomu jsem přizpůbil již samotné časové rozvržení a jsem ochoten a připraven v případě nutnosti vynechat některé aktivity týkající se faktických znalostí o Evropské unii v závěru, neboť těm se studenti budou věnovat mnohokrát i v jiných předmětech. Za zmínku stojí, řekl bych, i okolnost, že hodina je naplánována na datum 5. prosince, což znamená, že studenti mohou být rozptýleni tradiční mikulášskou atmosférou, s čímž je dobré dopředu počítat.

0. - 10. minuta

Jelikož mezi jednotlivými hodinami uplynulo čtrnáct dní, považuji za nezbytné zahájit výuku připomenutím látky a zopakováním. Uvědomuji si však také, že kvůli neúplné docházce předešlou hodinu, se s velkou částí studentů pravděpodobně setkám poprvé. Zvolenou aktivitu jsem tedy přizpůbil tak, aby opět úspěšně splnila svou „zahřívací“ funkci, připomněla tematiku probíranou v předešlé hodině a přitom nijak neodradila studenty, kteří se posledně nedostavili.

Studenti obdrží pomíchané kartičky s teoretickými názorovými postoji vůči nadnárodním společnostem (PL 1⁴⁴). Jejich úkolem bude ve dvojicích rozdělit tyto kartičky do dvou skupin – „Pro“ a „Proti“ nadnárodním společnostem. V balíčku mezi kartičkami u každé dvojice se

⁴⁴ Vlastní tvorba PL 1 na základě:

Multinationals: Help or Hindrance?. *ESL at About.com: Learn English as a Second Language* [online]. 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://esl.about.com/od/conversationlessonplans/a/debate1.htm>>

také objevují dva prázdné, nevyplněné kusy. Poprosím žáky, aby na zbylé dvě kartičky zapsali jednu, z jejich pohledu, pozitivní vlastnost nadnárodních společností a jednu negativní.

Mezi kladnými se mohou objevit odpovědi typu – „*It's fast and comfortable. When I'm abroad I can have the same McDonald's, for the same price, as in the Czech Republic.*“

Mezi zápornými naopak – „*You can never be sure about the origin of goods. Supporting them leads to the exploitation of workers (children) and bad quality of products. They don't care about the environment.*“

V průběhu cvičení budu připraven představit, či vysvětlit slova **deplete** (v.), **stifle** (v.) a **homogenization** (n.), jelikož očekávám, že je studenti nebudou znát. Mezi žáky budu procházet a pomáhat s případnými problémy. Na závěr požádám některé studenty o přečtení příkladů jejich osobních postojů k nadnárodním společnostem.

10. - 15. minuta

Následujících pět minut úvodní části hodiny bych rád věnoval kontrole domácího úkolu a především diskuzi nad ním. Požádám některé studenty, aby představili, co se jim podařilo zjistit na internetových adresách www.sumofus.org a www.fairtrade.net, a položím následující otázky.

In what ways do these sites have a connection with choices made within your family and school environment?

How could you make a difference through individual action?

Na základě této aktivity vyhodnotím úspěšnost samostatné práce s cizojazyčnými webovými stránkami a zároveň shrnu tematiku globalizace, kdy by studenti měli zaujmout svůj vlastní postoj a sdělit možný způsob reakce jedince na negativní vlivy globalizačních procesů.

15. - 20. minuta

Studenty připravím na poslech krátké skladby, nebudu jim však sdělovat její jméno, ani bližší informace. Pouze upozorním, v případě že někdo píseň pozná, aby to prozatím neprozrazoval ostatním.

Close your eyes and listen to the song. Try to identify any story being told through the music. How do you feel?

Přehrávaná skladba bude hymna Evropské Unie, Óda na radost z Deváté symfonie Ludwiga van Beethovena⁴⁵. Cílem je studenty připravit na probírané téma a nechat je mluvit o pocitech, které hymna při poslechu, aniž by věděli, o jakou píseň se jedná, vyvolává.

Tato činnost bude pro mě i jakýmsi experimentem, který mi ukáže, zdali studenti znají tento významný evropský symbol a jaké v nich případně probouzí emoce.

Pro podporu jazykových vyjadřovacích schopností na tabuli napíšu možné začátky vět odpovědí žáků. „It sounds (like) ..., I feel (like) ..., It makes me feel...“

20. – 22. minuta

What's the name/genre/author of the song? In what way does the song have a connection with our last lesson?

Tyto otázky položím celé třídě tak, abychom konečně odkryli název skladby a případné další informace, a zároveň nechám studenty přemýšlet nad důvodem výběru této písně. Tímto způsobem představím hlavní téma **European identity**, pokusím se propojit obě hodiny a poukázat na souvislost mezi jednotlivými tématy.

22. – 27. minuta

Metodika následujících několika aktivit této přípravy byla zpracována a přizpůsobena na základě výukového plánu Evropské unie⁴⁶.

⁴⁵ Hymna dostupná na oficiálních internetových stránkách EU – EUROPA – www.europa.eu

⁴⁶ European Union Lesson Plans. *Delegation of the European Union to the United States* [online]. [2014] [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.euintheus.org/wp-content/uploads/2013/02/LESSON-Culture1.pdf>>

V této části kladením otázek studenty postupně přiměji k určení svého občanství, včetně toho evropského, a ukážu, že není neobvyklé v tomto případě mít navzájem se nevylučujících občanství více, respektive že jako občan České republiky jsem zároveň i občanem Evropské Unie, jíž je Česká Republika členem.

You, as students, belong to many different groups and clubs at once. Can you name some organizations which you are members of?

Možné odpovědi studentů budou například: „school football team, school parliament, church, the scouts, volunteer fire department, chess club...“

Do you agree with me that being a member of one group doesn't diminish your membership in another? Can you be loyal to FK Slavoj as well as to your favourite chess club at the same time?

Na tabuli rozepíšu větu „I'm a citizen of...“ a nechám studenty doplnit. Možné odpovědi by byly například „I'm a citizen of Cesky Krumlov, South Bohemia, the Czech Republic, the European Union.“

Bude-li přítomna výše zmiňovaná americká studentka, zeptám se dále: „How does it work in the USA?“ a pokusíme se o porovnání s odpověďmi ostatních.

27. – 30. minuta

V následujících třech minutách bych rád velmi stručně představil, jak se historicky vyvíjela věrnost určitému politickému celku v Evropě a proč může být v dnešní době jistým problémem a výzvou učit se být věrní entitě větší, nadnárodní. Na závěr také vyvodíme důležitost symbolů, které mohou mít sjednocující efekt, a připravím na další aktivitu.

Pokusím se i o porovnání takového vývoje s Amerikou, kdy bych rád ukázal, že na rozdíl od Evropy, kde vždy existovaly vedle sebe jednotlivé národy, které se dnes snaží působit jako celek, v Americe, jako společnosti přistěhovalců, byl postup přesně opačný. V případě, že bych ovšem narazil na neznalost historických faktů ze stran studentů, dále bych se porovnáváním nezdržoval.

Historically, in Europe people's loyalties were mainly to their city, region and their nation. France has been home to French, Germany to Germans, the Czech Republic (Czechoslovakia) to Czechs. What about in America? Where do the Americans originally come from?

In Europe today, these diverse people are also learning to develop a political loyalty to Europe as a whole. To help this process, the European Union adopted symbols for a unified Europe.

30. – 33. minuta

Následně studenty požádám, aby se pokusili sepsat seznam takových symbolů, které mohou vyvinout a podpořit pocit příslušnosti k určitému politickému celku, v tomto případě Evropě.

You have two minutes to brainstorm and write a list of the TYPES of symbols (people, objects, places) that could be used to develop a sense of loyalty to a political entity.

Očekávané odpovědi (flag, anthem, motto, national holiday, picture of people and buildings, language) by měly v podstatě vycházet z reálných českých státních či evropských symbolů. V případě nutnosti studentům připomenu skladbu, kterou jsme poslouchali v úvodu.

33. – 35. minuta

V této fázi studenti budou pracovat se skutečnými symboly Evropské Unie. Jejich úkolem je vhodně k sobě přiřadit kartičky s jednotlivými symboly EU a jejich popisky (PL 2). Tempo by mělo být velmi svižné, neboť není nutné číst popisky celé.

35. – 42. minuta

Po představení symbolů se studenti dále detailnější četbou dozvědí i o jejich významu a původu. Do dvojic jim předám seznam otázek (PL 3), které vycházejí z textů, jež byly rozdány o něco dříve. Úkolem bude si je ve dvojicích pročíst a ústně zodpovědět. Na závěr položím

ještě několik dodatečných otázek k textu já sám. Například: „What is the most widely spoken mother tongue in the EU?“

U otázky, která se zabývá evropskou měnou, plánuji studentům ukázat skutečnou bankovku euro, aby na vlastní oči viděli vyobrazené mosty a okna.

42. – 45. minuta

With a partner discuss the effect of the symbols on citizens. Is it usually positive or negative?

Studenti dále budou sami přemýšlet nad účinkem a významem jednotlivých symbolů a sami se pokusí představit, jaké emoce v nich mohou jisté symboly vyvolávat. Aby aktivita pokračovala ve správném duchu, jeden symbol si okomentujeme společně.

What about the anthem we have heard today? How did you feel? And how do you feel when you hear the Czech anthem during a World Cup match?

Očekávám, že popisované pocity budou podobné těm, které následovaly po společném poslechu evropské hymny, například: „The anthem is emotional, patriotic, strong, personal / I feel proud, motivated...“

45. – 46. minuta

Řečnickou otázkou uvedu a nastíním téma další části hodiny.

Why is the development of a common Europe identity such a challenge?

Ačkoli se nechci příliš zdržovat vymáháním odpovědi, neboť dopracovávat se k ní budeme v průběhu následujících několika aktivit, poskytnu studentům prostor na odpověď v případě, že by se někdo rád vyjádřil. Jakákoli odpověď poukazující na kulturní rozdílnost jednotlivých evropských národů by byla správná.

46. – 55. minuta

Následující aktivitou bych rád studentům vizuálně ukázal výjimečnost Evropy v porovnání s jiným, velikostně srovnatelným, politickým subjektem USA, a kulturní rozmanitost Evropské unie tak demonstroval na představení si situace, ve které bychom měli cestovat stejnou vzdálenost od konkrétních měst na obou kontinentech. Studenti budou přemýšlet, s jakými kulturními rozdíly by se setkali v obou případech a navzájem je porovnají.

Věřím, že použití map vnese do hodiny ukázkou dalšího prvku propojenosti předmětů a umožní hledat souvislosti mezi tím, co studenti již znají. Kromě jiného bude tato aktivita i rozptýlením od stejnorodé činnosti a příležitostí k zapojení dalších smyslů při práci v hodině angličtiny.

Studentům pošlu do lavic mapy Evropy a USA vystřižené podle PL 4⁴⁷ a požádám je, aby podle uvedeného měřítka obkreslili vzdálenosti 500 km a 1000 km od Prahy na jedné mapě a od St. Louis na mapě druhé.

Hledáním způsobu zakreslení kruhu kolem obou zmíněných měst navíc mohou vzniknout legrační momenty, jak studenti budou přicházet na různé metody splnění úkolu. Věřím, že někteří použijí kružítko, zatímco jiní mohou vzdálenosti obkreslovat za pomoci různých materiálů či pomůcek.

What challenges are posed by travelling 500 kilometres east of Prague as compared to travelling 500 kilometres east of St. Luis?

Očekávanou odpovědí tedy bude, že ve srovnání s USA se v Evropě setkáváme s mnohem větší kulturní rozmanitostí.

With your partner name some specific cultural differences within Europe.

Touto otázkou bych rád studenty nechal přemýšlet nad konkrétními příklady kulturních rozdílů, se kterými se mohou při cestování napříč Evropou setkat. Myslím si, že zde budou s nápady přicházet více studenti, kteří již v dřívějšku cestovali. Ne kvůli tomu, že by ostatní

⁴⁷ **Mapa USA** - <http://www.mapsofworld.com/usa/county-maps/>; **mapa Evropy** - <http://www.mapsofworld.com/europe-political-map.htm>

věděli méně, ale protože, dle mého názoru, člověk, který cestuje, je vůči na první pohled nepatrným rozdílům mnohem citlivější.

V průběhu činnosti budu zastavovat u jednotlivých dvojic a monitorovat práci studentů, v případě potřeby pomohu s vybavováním nápadů. Na závěr bude celou třídu čekat zpětná vazba, kdy několik studentů zmíní patřičné kulturní rozdíly a já se dále o trochu více zaměřím na jazyky. Se studenty si připomeneme, kolika jazyky se v Evropské unii mluví a zeptám se, kolik jazyků je dle jejich názoru dobré znát a proč.

55. – 65. minuta

Navážu na téma kulturní rozmanitosti a rovnou přejdu do diskuze o evropských hodnotách.

But even though we might be so different culturally, in Europe we share some common values we should be proud of.

Studenty rozdělím do skupin po třech až čtyřech žácích a požádám je o sepsání seznamu hodnot, které jako Evropané, dle jejich názoru, sdílíme. Abych v nich probudil pocit uvědomělých Evropanů a podnítil jakousi hrdost, úkol zadám následujícím způsobem.

Imagine a Russian, American, Chinese or an African asks you about what some European values are. What do you say? In a group write a list of European values.

Očekávám, že v některých případech budou studenti potřebovat pomoci, budu proto opět přistupovat k jednotlivým skupinám a nabízet podporu, zároveň tak i využiji situace a pokusím se v některých případech vyvolat ve skupině diskuzi. Dále budu vždy připomínat, jakými hodnotami disponuje Evropa ve srovnání s Amerikou, Čínou, Ruskem, ale i třeba Afrikou, či muslimskými státy. Tímto způsobem se budu snažit dojít především k následujícím evropským hodnotám – demokracie, svoboda, křesťanství, právo, umění, věda, ekonomie⁴⁸.

Po několika minutách práce studenty poprosím, aby se pokusili popisované hodnoty dále rozvést a uvést konkrétní příklady. Například u zmíněné svobody bych rád viděl, na co

⁴⁸ Zmíněné evropské hodnoty vychází z RVP G a jsou uvedeny v rámci tematického okruhu Žijeme v Evropě průřezového tématu VMEGS.

všechno se dle nich tato hodnota vztahuje: „cestování, práce, studium, osobní svoboda jedince...“ umění může být dále rozepsáno například takto: „hudba - Beethoven, Mozart; výtvarné umění - Leonardo da Vinci, Van Gogh.“ Tímto způsobem budou žáci sami vytvářet určité myšlenkové mapy, kdy se jim při určení jednoho pojmu automaticky vybaví další, a přitom také přejdou od původních abstraktních hodnot ke konkrétním příkladům.

Pokud postřehnu různorodost nápadů u jednotlivých skupin, využiji té příležitosti a promíchám je tak, aby se u každé z nich vystřídal alespoň dvojice žáků. Po dokončení přeskupení je nadále požádám, aby nově vzniklé skupiny porovnali své seznamy, prodiskutovali rozdíly a vytvořili tak jednotný list s obsahem evropských hodnot. Takový seznam každá skupina na závěr přečte a já uvedené hodnoty zapíšu viditelně na tabuli, případně, pokud bude dostatek času, poprosím jednoho ze studentů, aby tak učinil.

65. – 70. minuta

V závěrečné části hodiny bych se rád zaměřil na fakta týkající se fungování Evropské unie, nicméně mým cílem bude především motivovat a probudit u žáků zvědavost.

Na tabuli napíšu heslo „**Europe is somewhere else**“ a zeptám se žáků, co tím je myšleno, případně zda li souhlasí. Mezitím se zaměřím na přípravu projektoru a připravení PL 5, který jsem připravil na základě učitelské příručky Evropské unie⁴⁹. Ten nebude nutné rozdávat, ale postačí jeho promítnutí. Odpověď na položenou otázku je obsažena v krátkém úvodu, který nechám studenty v rychlosti přečíst. Zeptám se, zda li souhlasí, že pro některé obyvatele České republiky se může zdát Evropská unie příliš vzdálená. Má další otázka bude směřovat k volbám do Evropského parlamentu v květnu roku 2014, přičemž mě bude zajímat, jestli někdo z žáků ví, jaká byla celková volební účast v České republice. Ta byla nižší než 20% a po Slovensku druhá nejnižší v celé EU⁵⁰.

⁴⁹ EUROPEAN COMMISSION. *Europe: What's it all about?. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2014, s. 5. ISBN 9789279292071.*

⁵⁰ ZENKNER, Petr. Výsledky voleb do EP. Kolik kdo získal?. *Euroskop.cz: Komentáře, analýzy* [online]. 2005 - 2015, 25.5.2014 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/46/24147/clanek/vysledky-voleb-do-ep-kolik-kdo-ziskal>>

Společně se na projektoru zaměříme na cvičení „How far is ‘Brussels’?“ a studenty nechám přemýšlet nad tím, proč se lidé o EU nezajímají. Následně mě bude zajímat i jejich osobní postoj a především důvod, proč se zajímají či naopak. Již na začátku žáky poprosím, aby všechny odpovědi zanesli na papír.

75. – 80. minuta

Nadále budu pokračovat v kladení otázek.

Do you think you understand how the European union works?

Zmíním, že podle průzkumů veřejného mínění prováděných Evropskou komisí 52% občanů EU odpovědělo na tuto otázku kladně⁵¹, nicméně ten samý průzkum dotazovaným klade i tři znalostní otázky, které je mají otestovat. Ty samé otázky položím třídě i já.

For each of the following statements tell me whether you think it's true or false.

A – The members of the European Parliament are directly elected by the citizens of each Member State.

B – The EU currently consists of 28 Member States.

C – Switzerland is a member of the EU.

Pravdivé jsou věty A a B. Studentům sdělím údaje z průzkumu z jara roku 2014⁵² a porovnáme výsledky celé třídy. Po vyhodnocení můžeme pro zajímavost spočítat i procentuální úspěšnost celé třídy. Následovat bude krátký komentář k uvedeným faktům. Rád bych se například zeptal, zda li si žáci pamatují, kdy proběhly poslední volby do Evropského parlamentu v ČR a jestli je zaregistrovali (23. a 24. května 2014). Také by mě zajímalo, kdo bude vědět, jaká je momentálně poslední země, která vstoupila do Evropské unie (Chorvatsko) a od kdy (červen 2013).

⁵¹ TNS OPINION & SOCIAL. *Standard Eurobarometer 81: Public opinion in the European Union report*. 2014. Dostupné z: http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm

⁵² Podle Standard Eurobarometer Spring 2014: správně odpovědělo A – 71%, B – 63%, C – 70%

Věřím, že těmito faktickými otázkami mohu vyvolat zájem o sledování evropského dění kolem sebe.

80. – 85. minuta

Kapitolu Evropské unie bych rád uzavřel shrnujícím kvízem v PL 5 „Europe – a short quiz“, který zadám tak, aby jej každý zkusil vyplnit samostatně. Následovat bude kontrola a zpětná vazba, kdy se pozastavím u otázky s počtem členských států používajících evropskou měnu euro, neboť ani jedna z uvedených možností není správně. Tato evropská příručka byla vydána v roce 2013 a v roce 2014 přijalo euro za své i Lotyšsko, čili správná odpověď by byla „osmnáct“. U otázky poslední, která zmiňuje sídlo Soudního dvoru Evropské unie, bych se rád studentů zeptal, jaké další evropské instituce znají a s čím se v kontextu EU pojí ostatní města uvedená v možnostech⁵³.

85. – 90. minuta

Celý projekt zakončím vřelým poděkováním studentům a poprosím je o vyplnění formuláře PL 6 – Hodnocení projektu, který jsem pro tento účel vytvořil. Otázky jsou kladeny dvouúčelově. Za prvé poskytují zpětnou vazbu studentům, kteří si tímto uvědomí, co všechno si z hodin odnáší a co je zároveň obohatilo z jazykového i společenskovedního hlediska, a za druhé jsou samozřejmě informací a zpětnou vazbu pro mě, kterou budu dále rozebírat v kapitole Hodnocení projektu.

6.3 Průběh hodiny

Stejně jako v kapitole 5.3, i zde se pokusím popsat detailní průběh, tentokrát druhé, závěrečné, hodiny projektu své diplomové práce. Opět platí stejná pravidla zápisu a pro

⁵³ Lisabon – Lisabonská smlouva, Brusel – Evropská komise, Štrasburg – Evropský parlament, Lucemburk – Soudní dvůr Evropské unie

usnadnění čtení použiji následující zkratky: **T** – učitel (teacher) **S** – student, **Ss** – více studentů (students).

Průběh před samotným vyučováním byl velice podobný tomu předchozímu. Na místo jsem dorazil o něco dříve, abych si nachystal potřebné materiály a naplánoval si bezproblémový start hodiny. Druhá hodina projektu začala včas, bez zpoždění a na studentech nebylo znát nervozity. Ba naopak, ve třídě, jak jsem očekával, panovala velice veselá atmosféra vzhledem k tomu, že ve škole právě probíhaly mikulášské oslavy, po chodbách se různě pohybovali žáci převlečení za čerty a dokonce i v samotné třídě byli k vidění někteří studenti s barevně pomalovanými tvářemi. Na tuto situaci jsem byl připraven. Jediné, čeho jsem se snad mohl obávat, bylo, že by hodinu narušil náhlý, neočekávaný příchod čertů, což se naštěstí nestalo. Ve třídě jsem napočítal celkem patnáct žáků, čili o pět více než posledně. Americká studentka, se kterou jsem ve své přípravě částečně počítal, se opět bohužel nedostavila.

Využil jsem radostné nálady studentů, poukázal na jejich pomalované obličeje, což vyvolalo počáteční smích a nově příchozím pěti žákům jsem v rychlosti představil sebe i důvod mé přítomnosti. Prvních deset minut jsem měl stanovených pro rychlé zopakování a počáteční aktivitu, a jelikož jsem viděl, že se nám podařilo se studenty dostat na stejnou vlnu, mohl jsem si dovolit mírně zvážnit v tónu a zeptat se na obsah předchozí hodiny.

T: *Can you tell me anything you remember from our last lesson?*

S: *We were talking about globalization.*

S another: *We talked about advantages and disadvantages of globalization.*

T: *Amazing. Is there anything else you recall?*

Ss: *Developing countries, exploitation...*

Malou chvíli se zdálo, že si nikdo pojem nadnárodní společnosti nevybaví, avšak poté, co jsem se zeptal, zdali znají nějakou 'fast food' značku, hned vedle McDonald's jsme se dostali i k názvu druhého velkého tématu poslední hodiny. Na tabuli jsem napsal velkým písmem „**Multinational companies**“, začal rozdávat kartičky k první aktivitě a požádal žáky, aby si mezitím opět připravili či vyrobili své jmenovky. Zadal jsem instrukce k prvnímu cvičení a pracovali jsme. V průběhu jsem udělal malou změnu a poprosil žáky, aby dvě prázdné

kartičky odložili prvně stranou, a teprve u studentů, kteří dokončili s rozřazováním dřívě, jsem apeloval na jejich použití a doplnění svých vlastních kladných a záporných postojů k nadnárodním společnostem. Jak jsem očekával, bylo potřeba si představit tři nová slovíčka *deplete*, *stifle* a *homogenization*, studenti však byli schopni jejich významy odvodit v podstatě sami. Na závěr jsem oslovil některé žáky, úmyslně hlavně ty, kteří se dostavili na mou hodinu poprvé, aby nahlas postupně přečetli seznam argumentů p r o t i nadnárodním společnostem, zatímco ostatní měli kontrolovat, zdali se jejich seznamy nelišily. Kontrola proběhla naprosto bez komplikací a shledal jsem, že nebylo nutné problém dále rozvíjet, pouze jsem nabídl prostor těm, kteří stihli dopsat některé vlastní argumenty. Mezi kladnými se objevilo například: „*It makes our life much easier in some cases; connecting people over the world*“ a mezi zápornými naopak: „*exploiting workers; bad working condition; our lives depend too much on these kinds of companies.*“

Na tabuli jsem napsal názvy internetových adres *www.fairtrade.net* a *www.sumofus.org*, které měli studenti za domácí úkol navštívit a prozkoumat. Když jsem se však dotázal, kolik lidí úkol splnilo, zamávaly na mě pouhé čtyři zdvižené ruce. Usoudil jsem, že věnovat v tuto chvíli rozsáhlejší diskusi pouze čtyřem studentům, čili čtvrtině třídy, by bylo kontraproduktivní. Požádal jsem tedy ty, kteří si stránky údajně prošli, aby ostatním stručně sdělili, co se dozvěděli. Jeden ze studentů začal prvně hovořit o organizaci Fairtrade.

S: *Fair trade is a global organization. They cooperate and trade with producers and pay them what they deserve.*

Když jsem se ale pokusil získat více informací i od ostatních, nikdo bohužel nebyl schopen reagovat. Cítil jsem potřebu upozornit na význam produktů označených logem Fairtrade a vysvětlil, že koupě takových produktů podporuje a zajišťuje dodržování důstojných pracovních podmínek pro pěstitele nebo řemeslníky a jejich rodin. Pokusil jsem se i o rozebrání druhé výše zmiňované organizace Sum Of Us, nedočkal jsem se však smysluplné odpovědi od studentů. Pochopil jsem, že zůstat u rozebírání domácího úkolu by byla ztráta času, a rozhodl se pokračovat dále.

Po zhruba dvaceti minutách strávenými nad opakováním jsme se přesunuli k novému tématu a já studenty podle plánu požádal o zavření očí a pečlivý poslech skladby. Velmi mě

překvapilo, že žáci skutečně bezproblémově uposlechli instrukce, nicméně po chvíli jsem si uvědomil, že toto mohla být pro některé skvělá příležitost k odpočinku.

T: *If you have managed not to fall asleep you can tell me what the song was about.
How do you feel?*

Studenty pobavila narážka na spánek, neboť věřím, že někteří na své cestě možná neměli od říše snů daleko. Píseň však splnila svůj účel a žáci jmenovali své pocity.

S: *Happy.*

Ukázal jsem na tabuli, kde byly pro tento případ podle plánu rozepsané fráze pro popisování pocitů a vyvolaný student správně rozvinul větu.

S: *I feel happy.*

other Ss: *I feel proud, motivated. The song was positive.*

T: *Very well. Did you recognize the song?*

S: *It's the hymn of Europe.*

T: *Yes, it's the European anthem! Who's the author?*

Ss: *Beethoven!*

T: *Great! What's the name of the song?*

S: *I don't know how to say it in English.*

T: *And in Czech?*

S: *Óda na radost.*

T: *Yes! Ode to Joy by Ludwig van Beethoven.*

Studenti skladbu znali a po jejím poslechu na sobě přiznali její emocionální efekt, čili tematiku evropanství jsme uvedli, dle mého názoru, úspěšně a mohli jsme pokračovat dále. Ještě jsem se studentů zeptal, jaká si myslí, že je spojitost mezi touto skladbou a naší poslední hodinou.

T: *What was our last topic again?*

Ss: *Globalization.*

T: *Why do you think I decided to play you this song in connection with our last lesson?*

S: *It's well known all over the world.*

Na tabuli jsem napsal název tématu „**European identity.**“

T: *I'm sure that you belong to and attend many different clubs. You are members of various organizations. Can you name some?*

S: *Sport club.*

T: *For example?*

Ss: *Floorbal, football clubs, dance club.*

Jmenovali jsme i příklady několika konkrétních lokálních sportovních klubů.

T: *Ok, these are mostly sport clubs. What about other groups or organizations? Do you have a school parliament?*

Ss: *Yes.*

T: *Well, then you must have a class representative.*

Ss: *Yes.*

Ukázalo se, že na hodině byli přítomni tři „předsedové“ všech třech různých tříd.

T: *Very well. Other groups?*

S: *A band?*

T: *Yes! Do you play in a band? What's it called?*

S: *I do. Wild Sticks.*

T: *Wow! Amazing.*

Když jsem nabyl pocitu, že bylo řečeno dostatečně příkladů, pokračoval jsem dle plánu.

T: *Do you agree with me when I say, that being a member of one group doesn't mean that you can't be a member of another one?*

Ss: *Yes.*

S another: *If they're not total opposites. A Christian can't be a Muslim.*

T: *That is a good point!*

Na tabuli jsem napsal „*I'm a citizen of ...*“ a poprosil studenty, aby větu doplnili. Nejprve zazněla *Česká republika*, postupně studenti pokračovali se jmenováním svých rodných měst (*Český Krumlov, Frymburk, Zlatá Koruna, Lipno*), úplně na závěr i *Evropa*. Řekli jsme si tedy, že stejně jako u jiných příslušností, ani u této se jedna s druhou navzájem nevylučují. Dále jsem navázal na to, jakým způsobem si žáci občanství postupně uvědomovali a vybavovali.

T: *Historically, people's loyalties in Europe belonged first to their hometown, city, region and finally their country.*

Pomaloučku jsem uvedl první příklad a u dalších národností dal prostor, aby mě studenti doplnili, a já tak měl jejich plnou pozornost.

T: *The French were loyal to France. Germans to...*

Ss: *Germany!*

T: *Czechs to...*

S: *Austrian Empire!*

T: *Very good! And later to...*

Ss: *Czechoslovakia, the Czech Republic.*

Pokusil jsem se navázat i na historii vývoje USA, abych mohl rozdílnost mezi oběma celky porovnat, nicméně jelikož nebyla přítomna zmiňovaná americká studentka, se kterou by mohla být diskuze velice zajímavá, rozhodl jsem se v tuto chvíli Ameriku dále nerozebírat. Nad důvody, proč může být pro Evropany daleko těžší hlásit se k jednotné politické

příslušnosti než pro Američany, jsme se ale chvíli zamýšleli. Studenty napadlo několik smysluplných důvodů, například: „*Europe is much older, in Europe there are a lot of countries, the people are different.*“

Zmínil jsem důležitost symbolů, které mohou mít na jinak rozdílné národy jednotící účinek a nechal studentům ve skupinkách jednu minutu na sepsání krátkého seznamu typů předmětů, lidí, či míst, které mohou z hlediska myšlenky jednotné Evropy působit symbolicky. Postupně jsem jednotlivé skupinky obcházel zvlášť a vyhodnocení tak poskytoval každé z nich v průběhu práce. Některé nápady byly očekávané a v podstatě již zmiňované dříve v hodině (*flag, anthem*), jiné byly originálnější (*no borders, famous people, heroes, democracy*). V rámci společné diskuze jsem se snažil nápady podněcovat otázkami.

T: *What political system do we have in the Czech Republic?*

Ss: *Democracy.*

T: *Where does democracy come from? Who invented it?*

Ss: *Greeks?*

T: *Yes, the Greeks! Europeans!*

Snažil jsem se zdůraznit fakt, že Řekové jsou Evropané.

T: *Do you know any European famous people? Politicians, artists, scientists?*

Ss: *Columbus, Einstein, Rowan Atkinson, Havel...*

Žáci jich jmenovali více, zde uvádím pouze některé.

Dále jsem se rozhodl přejít k části s opravdovými, zavedenými symboly Evropské unie a studentům jsem rozdál pracovní materiály, kartičky s názvy symbolů a jejich popisky. Během jedné minuty měli za úkol tyto dvojice pospojovat. Tuto aktivitu jsem považoval za velice jednoduchou, přesunul jsem se tedy k projektoru, abych zobrazil správně odpovědi a žáci si mohli sami zkontrolovat. Požádal jsem studenty o přečtení jednotlivých symbolů a ujistil se, že se neobjeví problémy ve výslovnosti ani v porozumění.

T: *What's the currency of the Czech Republic?* (Ověřoval jsem si, zdali studenti rozumí výrazu „currency“.)

Ss: *Czech crown.*

Dvojice obdržely pracovní list s otázkami týkajícími se jednotlivých symbolů a měly za úkol je zodpovědět. Někteří se pokoušeli odpovědi zapisovat, to jsem ovšem nepovažoval v konverzační hodině za důležité a požádal pouze o ústní zodpovězení. V průběhu činnosti bylo slyšet školní zvonek, který značil, že jsme v půlce hodiny a že máme mírný, zhruba pětiminutový skluz. Stanovil jsem časový limit na splnění úkolu a práci studentů monitoroval a pomáhal s případnými problémy. Žáci ale pracovali samostatně, většinou hovořili anglicky, pouze výjimečně bylo slyšet použití rodného jazyka, s to jen v případě, že si nebyli jistí a vzájemně si vysvětlovali některé výrazy. Všem jsem na závěr položil pár doplňujících otázek.

T: *What's the motto of the European Union in English?*

Ss: *United in diversity.*

T: *What does it mean in Czech?*

Jelikož jsem v průběhu práce viděl, že ačkoli žáci rozumí jeho významu, snad nikdo nevedl oficiální český ekvivalent evropského motto správně. Považoval jsem tedy za důležité si heslo Evropské unie „Jednota v rozmanitosti“ přeložit i do češtiny. Studenti dále popisovali svůj výklad.

S: *I think it means that even though people have different habits and rules we can still work together and cooperate.*

Po třídě jsem poslal jednu bankovku v hodnotě dvaceti euro, abychom si s žáky mohli naživo prohlédnout obrázky na ní vytištěné a vysvětlit si jejich symbolický význam.

Ss: *Windows mean 'open and transparent' and bridges mean that we are all connected.*

Poslední otázkou jsem studenty vyzval k rozlišení nejpoužívanějšího (angličtina) a nejpoužívanějšího mateřského jazyka v EU (němčina).

Po společném rozebrání jednotlivých symbolů studenti ve dvojicích, či malých skupinkách diskutovali nad jejich vlivem na občany EU. V této fázi jsem opět procházel mezi jednotlivci a společně jsme diskutovali nad tématem. Často se nám ale povedlo mírně věcně odbočit a já viděl, že studenty příležitostně fascinovala myšlenka jednotné měny, se kterou ovšem z nejrůznějších důvodů nesouhlasili. Více se o této skutečnosti rozepíši v reflexi hodiny.

Pokračovali jsme dle plánu a pomalu otevírali téma evropských hodnot.

T: *Why is the development of a common Europe identity such a challenge?*

Přesto, že jsem tuto otázku považoval spíše za řečnickou, dostalo se mi nějakých odpovědí.

S: *Because there are many countries and everyone expects different things.*

Studentům byly rozdány mapy Evropy a Severní Ameriky. Abych si ověřil, že jsou všichni zorientovaní, požádal jsem, aby mi na nich ukázali vyznačená města St. Louis a Prahu. U St. Louis jsme si zmínili i jméno amerického státu Missouri, ve kterém se nachází, a také jsem se pro zajímavost zeptal, zdali někdo slyšel v poslední době jakoukoli informaci o událostech na tomto místě⁵⁴. Někteří studenti stručně informovali o policistovi, který v srpnu 2014 zastřelil černošského teenagera.

Žáci obdrželi zadání úkolu a začali obkreslovat kolem měst kruhy označující vzdálenost 500 a 1000 km. K mému překvapení snad každá dvojice měla k dispozici kružítko, to nám práci značně ulehčilo.

T: *How many countries do you cross when you travel 1000 kilometres east of Prague?*

Ss: *Should we count the Czech Republic?*

T: *Sure.*

Ss: *About four, five countries.*

⁵⁴ Fergusonský policista zastřelil v létě 2014 neozbrojeného teenagera tmavé pleti. What happened in Ferguson?. In: *The New York Times* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nytimes.com/interactive/2014/08/13/us/ferguson-missouri-town-under-siege-after-police-shooting.html?_r=1>

T: What challenges do you face when you travel 1000 kilometres from Prague and from St. Louis? Discuss with your partner.

Úkol byl zadán a pracovali jsme. Mou rolí opět bylo pohybovat se mezi skupinami, tentokrát nebylo nutné zasahovat, studenti komunikovali samostatně. Celková zpětná vazba byla rozhodně zajímavá. Shodli jsme se na tom, že ve srovnání s USA se v Evropě setkáváme s mnohem významnějšími rozdíly při přechodu hranic jednoho státu. Studenti zmiňovali mimo jiné například: „*different food, languages, religion, highway, type of humour, traditions, skin color.*“

Snažil jsem se také o něco více rozvinout diskuzi o jazycích.

T: How many languages do you think you should be able to speak when travelling 1000 km east of Prague?

S: English should be enough, but about three.

T: What about in the USA?

S: Just one. English is enough.

*T: How many languages is it, in your opinion, **good** to speak for a European?*

Ss: About three or four.

*T: How many languages would **you** like to speak? Which ones?*

S: I'd like to speak four languages. Spanish, English, German, French.

Po skončení s úvahami nad tématem „jazyky“ jsem začal diskuzi směřovat k záležitosti evropských hodnot.

T: Well, you have just answered the question why it is so difficult to develop a common Europe identity. It's because we are so different. But even though we're so diverse culturally we share some common values we should be proud of.

Všechny studenty jsem rozdělil do skupin po třech až čtyřech a zadal následující instrukce.

T: Imagine a Russian, American, Chinese or an African asks you about what some European values are. What do you say? In a group write a list of European values.

I přesto, že se konec hodiny blížil rychleji, než jsem předpokládal, rozhodl jsem se této aktivitě věnovat dostatek času i navzdory tomu, že bych měl nějaká jiná cvičení ke konci vynechat. V průběhu jsem diskutoval s jednotlivými skupinami a snažil se připomínat rozdílnost zmiňovaných národností, tak aby si žáci lépe vybavili některé hodnoty a skutečnosti, které my Evropané můžeme považovat za samozřejmé, ale v jiných zemích o ně třeba jen zatím marně usilují, nebo se jedná o naprosté tabu. Takto jsme se postupně dopracovali k základním hodnotám, jako jsou například *demokracie, svoboda pohybu či práce, svoboda náboženství, rovnost před zákonem*.

Jelikož studenti většinou nebyli se svými nápady úplně konkrétní, snažil jsem se je motivovat k uvádění detailů. Někteří například zmiňovali jako evropský symbol tradice. Poprosil jsem je tedy, aby některé z nich jmenovali a uvedli, co pro ně osobně znamenají. Takto jsme zmínili například nejen blížící se Vánoce, ale i jiné svátky a porovnávali jsme, jakým způsobem je slavíme my a jakým se slaví jinde. V tomto případě jsme se dostali i k tématu předešlé hodiny, globalizaci, a ještě konkrétněji i k takzvané „amerikanizaci“.

Po několika minutách práce jsem žáky náhodně přesadil a skupiny promíchal. Nově vzniklé formace měly za úkol porovnat nápady, se kterými jednotlivci přicházeli do té doby, a nakonec vytvořit finální list evropských hodnot, na kterých se skupina shodne. Po skončení jsme vytvořili společný seznam jako celá třída a já všechny vyřčené hodnoty zapisoval na tabuli.

Závěrečný seznam obsahoval následující hodnoty: „**freedom** (to study; to travel – for students e.g. European *Comenius* and *Erasmus* programmes), **democracy, high quality of products, art, religion** (Christianity), **healthcare** (science), **human rights, rich history and cultural heritage** (architecture, sights).“

T: What is the value that you appreciate most?

Studenti zmiňovali především dvě pro ně významné hodnoty.

Ss: Freedom, democracy.

Do konce hodiny zbývalo přibližně deset minut a já se rozhodl na závěr studenty seznámit s celoevropským průzkumem Eurobarometer a zároveň je touto formou i motivovat k dalšímu zájmu o Evropskou unii. U soudil jsem, že projekci PL 5 v této části hodiny nemá smysl vůbec započínat.

T: Do you think you understand how the European Union works?

Poprosil jsem o zvednutí rukou ty studentů, kteří by na otázku odpověděli ano, což byla zhruba polovina třídy. Zmínil jsem, že podle průzkumů veřejného mínění prováděných Evropskou komisí na stejnou otázku kladně odpovědělo celkem 52% občanů, což by výsledek naší třídy vcelku věrně kopíroval. Řekl jsem dále, že ti samí lidé odpovídali na tři další otázky⁵⁵, které jsem žákům následně položil i já. Žáky tento průzkum velice zaujal, pozorně poslouchali a snažili se vždy zvolit správnou odpověď. Na závěr jsme výsledky ověřili formou hlasování zvednutím ruky pro, či proti daným stanoviskům, studentům jsem představil procentuální vyhodnocení dle celoevropského průzkumu, abychom nakonec zjistili, že úspěšnost ve třídě byla mnohem vyšší, kdy většina žáků správně odpověděla na všechny tři otázky.

V závěrečných pěti minutách jsem studentům upřímně poděkoval za jejich spolupráci a požádal je o vyplnění dotazníku, který jsem pro příležitost závěrečného zhodnocení projektu vytvořil. Výsledky a komentář jsou k dispozici v kapitole Hodnocení projektu.

6.4 Reflexe

Druhá hodina volně navazovala na tu úvodní a z onoho celosvětového, globálního jsme se imaginárně přesunuli k nám Čechům blíže, do Evropy. Jakkoli jednoduše může myšlenka evropanství znít, na území České republiky se opakovaně ukazuje, že ne každý se cítí být evropanem a ne každý má zájem o to, co se za hranicemi naší malé země v srdci Evropy děje. To nám mohly připomenout například volby do Evropského parlamentu v květnu 2014, kdy volební účast nedosáhla ani 20% a v celé Evropské unii jsme na tom byli hned po Slovensku nejhůře. Zatímco někdo se může snažit dopátrat, co je příčinou takového

⁵⁵ Viz 6.2 Příprava na hodinu, 75. – 80. minuta

poklesu zájmu, jiní musí jednat přinejmenším v tom, že generaci pomalu dovršující osmnácti let, především žáky středních škol, a tedy novou vlnu potenciálních voličů, pro tento moment náležitě připraví takovým způsobem, aby chápali důležitost a význam svého hlasu. To jest úkolem učitelů a stejný cíl si kladu i já v rámci tohoto projektu.

Pro úspěšnou budoucí orientaci je v každém případě důležité rozumět systému fungování Evropské unie a dlouhodobě sledovat aktuální dění kolem sebe. Věřím však, že mnohem důležitější je v prvopočátku ve studentech probudit touhu se o takovéto věci zajímat, aby v budoucnu sami projevili snahu o to být informováni, a to třeba i v rámci jiných předmětů, či snad vlastních mimoškolních iniciativ. Základním kamenem při budování pocitu příslušnosti nejen ke své rodné zemi, ale hlavně k Evropě, je silná motivace a touha tuto myšlenku otevřenosti šířit dál. Postupně se zbavit pocitu bezmoci a bezvýznamnosti, který snad jedinci, kteří nevolí z toho důvodu, že mají pocit, že sami nemohou nic změnit, nebo že jejich hlas nic neznamena, či smyslu Evropské unie vůbec nerozumí, neboť jim přijde příliš vzdálená, a naučit budoucí generace vzít zodpovědnost do vlastních rukou a uvědomit si, že Evropa musí fungovat jako celek a k tomu je zapotřebí zapojení všech Evropanů, samozřejmě včetně Čechů. S touto myšlenkou jsem vcházel do druhé hodiny projektu, tentokrát tedy o evropské identitě, kulturní rozmanitosti, kořenech a hodnotách.

Již v úvodu jsem byl velmi potěšen, jelikož se nám podařilo plynule navázat na předchozí hodinu a zvolená opakovací aktivita se prokázala užitečná, neboť se do ní bezproblémově zapojili i žáci, kteří na mou výuku dorazili poprvé. Bohužel jsem byl zklamán při kontrole domácího úkolu, kdy jej splnila pouze malá část studentů. Obsahem domácího úkolu bylo formou dohledání informací na cizojazyčných internetových stránkách v podstatě připomenout, co se žáci v předchozí hodině naučili, k problematice zaujmout adekvátní postoj a nabídnout individuální způsoby řešení. Vzhledem k tomu, jak důležitý tento krok považuji, bych v budoucnu této aktivitě určitě věnoval minimálně část hodiny, nejlépe v počítačové místnosti, kdy by studenti závěrem museli zaujmout a odprezentovat své stanovisko ke globalizaci a nadnárodním společnostem a navrhnout postup, jak se zapojit při řešení její problematice stránky. Abych tuto praktickou část dovedl ještě dále, velice zajímavé by bylo zadat studentům projekt, ve kterém by měli analyzovat jeden běžný rodinný nákup a zjistit například původ potravin, u materiálů se pak zaměřit na původy jednotlivých částí. Závěrem by se mohlo graficky zpracovat, z jakých zemí se produkty

nejčastěji dovážejí a jaké se v rodinách nejčastěji nakupují. Možností by bylo spousta. Zároveň by se vyžadovalo přenesení znalostí ze školních lavic do reálného života, nehledě na to, že zjišťování skutečného původu by mohlo být někdy i dobrodružné.

Vrátím-li se ale zpět k tématu Evropy a další práci v hodině, ačkoli jsme nestihli hodinu zakončit vědomostním kvízem o Evropské unii, který jsem od začátku považoval spíše za bonusovou aktivitu, považuji všechny hlavní společenskovední cíle za splněné. Situaci mi však zjednodušoval fakt, že studenti byli poměrně informovaní a řada z nich se hrdě považovala za Evropany od začátku hodiny, nicméně i jim se, věřím, podařilo otevřít oči ještě více a ukázat, že ne vždy je vše jasné a samozřejmé, jak se na první pohled může zdát, především při porovnání evropských hodnot s jinými státy světa. Nicméně, musím uznat, že ve třídě, která by možná nebyla buď z historického hlediska dostatečně vzdělaná, případně tak „proevropsky“ laděná, by bylo třeba výuku přizpůsobit, pravděpodobně rozdělit do více částí, a více se zaměřit právě na historii.

Ve chvíli, kdy jsme ve skupinách řešili evropské symboly, často se někteří pozastavovali nad tématem eura jako společné měny a odsuzovali jeho přijetí v České republice. Když jsem se ale ptal, z jakého důvodu se k euru staví takto, jejich argumenty nebyly vážné a, dle mého názoru, často nesmyslné. Mince jsou prý moc malé, nechtěli by na nich mít vyobrazeného Miloše Zemana, více se jim líbí české bankovky. Usoudil jsem, že toto téma by si rozhodně zasloužilo větší prostor, například v rámci jedné celé hodiny, kde by se diskutovalo nad tím, jaké výhody či nevýhody zavedení eura může mít, a především i o plnění závazků při vstupu do Evropské Unie. Určitě by stálo za to studenty upozornit na způsob, jakým se právě takovéto negativní vlny typu „nechci euro, je to hloupost“ společností šíří, bez toho aniž by měly smysluplnou argumentaci.

Tato hodina nebyla nijak náročná na technologické vybavení, jinak v tomto ohledu stále platí vše, jako v předchozí reflexi, třída byla vybavena vším, co bylo k úspěšné práci zapotřebí.

Celá hodina probíhala opět v angličtině a to, jak z mé strany, tak i ze strany studentů. U této třídy jsem si mohl dovolit zapojit více skupinových prací, u kterých jinak hrozí, že žáci zůstávají nehlídaní a buď tematicky odbočují, nebo použití anglického jazyka úplně vypouští, jakmile vidí, že je učitel zaneprázdněn. Samozřejmě takové situace nemohu ze své zkušenosti

z hodiny úplně vyloučit, nicméně kvůli problémům jsem nikdy činnost přerušovat ani jinak zasahovat nemusel, a studentům jsem se pouze snažil pomoci přijít s jistými nápady, či ilustrovat příklady. Byl jsem spíše pomocníkem uvnitř samostatné jednotky, které když jsem zadal povel k práci, tak pracovala. To napomohlo tomu, že každý ze studentů měl možnost aktivně se podílet a vyjádřit, a věřím, že se zapojila opravdu většina. Vzhledem k tomu, že skupinových diskuzí bylo více, šance byla opakovaná. Tento přístup by opět u slabší třídy musel být pravděpodobně omezen a zastoupen více kontrolovanou formou diskuze, například zadáváním konkrétních otázek, či požadováním individuálního výstupu studentů, ať už písemně, či slovně. To by samozřejmě bylo náročnější jak na přípravu, tak na čas v průběhu hodiny. Příležitostně jsem ve skupinách zaslechl použití češtiny, ale většinou to bylo zapříčiněno přílišným zápletem nad tematikou, kdy se student chvilkově přestane ovládat, nebo v situacích, kdy si žáci češtinou dopomohli k porozumění, což jsem v malé míře nepovažoval za problém. Věřím, že jazykové cíle byly úspěšně splněny.

Jak už jsem zmiňoval výše, v této hodině se, alespoň ve srovnání s tou první, nepodařilo provést všechny naplánované aktivity, zjednodušil se úvod k představení evropského průzkumu veřejného mínění, vůbec nezaznělo heslo „Europe is somewhere else“ a nedostali jsme se k závěrečnému kvízu, čili celkově nedošlo na použití pracovního listu č. 5. To ovšem nepovažuji za překážku splnění stanovených cílů, neboť povaha těchto cvičení byla ryze motivační, a motivovat se, věřím, podařilo i jiným způsobem. Do budoucna je tedy možné buď lépe přizpůsobit čas v hodině a více se držet plánu, což by v případě této třídy znamenalo omezit a zkrátit skupinové diskuze, kterým jsem úmyslně věnoval více prostoru, nebo aktivity odebrat z plánu a použít je pouze v případě časového přebytku, či využít jako úvod do hodiny o Evropské unii. Pravda je také, že hodně času nám zabralo i opakování z minulé hodiny. Pokud by tedy byly hodiny, jak jsem navrhoval výše, rozdělené na více celků, nemuselo by se opakování věnovat tolik prostoru a bylo by tedy více času na samotné hlavní téma, tudíž i na zmiňované závěrečné aktivity.

Co se týče použitých materiálů, po hodině jsem si uvědomil, že většina z nich byla připravena jako různě nastříhané kartičky, což někdy působilo trochu chaoticky a neprakticky, neboť jsem je nestíhal po skončení aktivit vybírat zpátky, studenti dostávali do rukou další a postupně se vše pomíchalo. Nevýhodu jsem spatřil i v tom, že použité kartičky studentům nezůstávají, čili si jejich obsah nemohou odnést s sebou. Pro příště bych

pravděpodobně vytvořil jednoduchý pracovní list, do kterého bych zahrnul většinu aktivit (PL 2, 3, 4) a namísto nastřihání do kartiček bych je uspořádal do cvičení. Tím bych docílil, že si studenti z hodiny odnesou ucelený soubor činností, které v hodině prováděli. Kartičky bych nevynechával úplně, neboť někdy mohou fungovat jako příjemné rozptýlení od stereotypní práce, ale je třeba dávat pozor, aby jich nebylo příliš mnoho.

Z proběhlé hodiny mám velmi dobrý pocit, neboť se podařilo splnit všechny cíle a věřím, že si žáci odnesli pro ně užitečné informace včetně jakési touhy po získávání nových. Snažil jsem se, aby hodina měla svižné tempo a nikdo se nenudil, a přitom věnoval dostatek prostoru v místech, kde se studenti mohli aktivně vyjadřovat. Tato třída mě ohromila svou pracovitostí a komunikativností, velice jsem ocenil, jakým způsobem jsou zvyklí pohotově reagovat na instrukce a pracovat samostatně. Dává naprostý smysl, že toto se nedá očekávat od každé třídy a pouze díky tomu jsem si mohl dovolit zvolit relativně vysoké tempo výuky a zahrnout celkově velký počet aktivit.

Pokud by se kdokoli rozhodl pracovat s učivem této hodiny, rozhodně bych doporučil rozdělit téma do několika celků, nejlépe do tří až možná čtyř klasických vyučovacích hodin. Bylo by vhodné věnovat více prostoru jednotlivým evropským symbolům a více se zaměřit na problematiku společné měny, zvážit využití počítačové místnosti pro samostatnou práci s cizojazyčnými internetovými zdroji a na závěr věnovat prostor nějakému individuálnímu výstupu studentů, například formou ústní nebo písemné prezentace, na který nám bohužel čas již nezbyl, a tím tak ještě více naplnit všechny společenskovední i jazykové cíle této hodiny.

7. Hodnocení projektu

Učitel nepochybně musí svou práci neustále pozorovat, vracet se k předešlým hodinám a hodnotit výkony své i svých studentů. To většinou probíhá na bázi autoreflexe. V některých případech je však velice užitečné a žádoucí mít zpětnou vazbu i od jiných subjektů. Z toho důvodu jsem oslovil žáky, kteří se projektu zúčastnili, a požádal je o krátké hodnocení.

Věřím, že průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech své místo v hodinách anglického jazyka rozhodně má, neboť přeci sama angličtina je produktem a jedním z prostředků globalizačních procesů a tohoto faktu je třeba využít. Mají po skončení projektu stejný názor i žáci? Myslí si, že se podařilo tyto dva předměty úspěšně a smysluplně propojit?

Součástí poslední hodiny bylo i vyplnění krátkého dotazníku, který jsem sestavil za účelem obdržení zpětné vazby vypovídající o úspěšnosti celého projektu a vyjádření studentů k myšlence zapojení témat globalizace a evropanství do hodiny angličtiny.

Studenti odpovídali celkem na čtyři následující otázky.

- 1. Setkali jste se s probíranou tematikou globalizace a evropanství již dříve (například v jiném předmětu)?**
- 2. Co pro vás bylo nové/zajímavé?**
- 3. Zdálo se vám propojení témat globalizace a evropanství s hodinami anglického jazyka užitečné či přínosné? Pokud ano, v čem přínos vidíte?**
- 4. Líbily se vám některé použité materiály či výukové metody?**

Zde jsou odpovědi studentů.

1. Globalizaci jsme brali jen okrajově v zeměpisu, ale moc jsem o ní nevěděla. Dozvěděla jsem se poměrně hodně nových věcí a hodiny mě velice zaujaly a bavily mne.

2. Nevěděla jsem, v jaké míře globalizace ovlivňuje celý svět, a že ačkoli je to pro nás samozřejmostí a zjednodušením, pro lidi na druhé straně je to špatné.

3. *Určitě ano. Možná si začneme uvědomovat nevýhody, začneme to řešit a nebudeme podporovat ty ne úplně dobré věci.*

4. *Bylo to velmi přínosné a bavilo mě to.*

1. *Globalizaci jsme trochu probírali v zeměpise. Já osobně jsem probírala tematiku evropanství na projektu v Makedonii taky v angličtině a myslím si, že je důležité to probírat.*

2. *Dozvěděla jsem se, co vlastně globalizace je a jak funguje a trochu jsem si i rozšířila svůj anglický slovník.*

3. *Myslím, že jako pro Evropany to pro nás bylo určitě přínosné, i když by možná bylo třeba se tímto tématem zabývat delší dobu a probrat ho více do hloubky.*

4. *Líbilo se mi video v první hodině o globalizaci i cvičení, které jsme dělali.*

1. *Mnohokrát už jsem o tom slyšel, ale ještě nikdy jsem se tím nezabýval dopodrobna.*

2. *Byla to pro mne nová zkušenost. Nový styl výuky. Nenudil jsem se a velmi mě to bavilo. Dozvěděl jsem se plno nových informací.*

3. *Ano, naučil jsem se např. nová slovíčka, která obvykle nepoužívám.*

4. *Ano, líbily, byla to nová zkušenost.*

1. *Ano, v předmětu zeměpis.*

2. *Různé pohledy lidí na tuto problematiku.*

3. *Ne.*

4. *Ano, líbila se mi snaha vyučujícího ukázat vše, co se o globalizaci např. + a – ví*

1. *Ano, probírali jsme ho mockrát. Například v zeměpise nebo ZSV. V minulosti jsem také absolvoval kurz ve Slovinsku o začlenění menšin do společnosti, kde jsme o globalizaci a evropanství mluvili.*

2. *Nový pro mě byl způsob podání informací.*

3. *Ano, především kvůli slovní zásobě.*

4. *Ano, velice se mi líbilo porovnávání mapy Ameriky a Evropy.*

1. *V projektu „S jazyky bez hranic“, do kterého jsme se zapojili. V ZSV.*

2. *Některé informace o Evropské unii, o globalizaci celkově*

3. *Ano – nová slovní zásoba, kterou bych v běžné konverzaci spíše nevyužila*

4. *Brainstorming, celá výuka se mi líbila.*

1. *Ano, díky tomu, že ČR je členem EU, tak nám EU neustále sděluje informace o ní.*

2. *Diskuze o problémech globalizace je velmi zajímavá.*

3. *Na tuto otázku neznám přesnou odpověď.*

4. *Ano.*

1. *Ano.*

2. *Probrání tématu a porovnání s jinými částmi světa.*

3. *Ano, rozšířením slovní zásoby, uvědomili jsme si podstaty znaků EU.*

4. *Ano.*

1. *V předmětu ve škole ne, ale účastnili jsme se některých projektů „S jazyky bez hranic.“*

2. *Zajímavých informací bylo hodně =)*

3. *Vyjádření názorů k tématu, používání nových slovíček, komunikace ve skupinách.*

4. *Ano, celá výuka byla skvělá a zábavná!*

1. *O Evropské unii jsme mluvili v ZSV, ale ne takhle moc. O globalizaci ne.*

2. *Líbilo se mi, že jsme sami odpovídali, co pro nás EU znamená, proč jsme hrdí a tak.*

3. *Určitě přínosné, dozvěděla jsem se spoustu nových slov.*

4. *Ano.*

1. *S probíranou tematikou jsme se setkali v hodinách ZSV.*

2. *Nové nebylo téměř nic, ale zajímavé ano. Dobré výukové materiály a zajímavé téma o spojené Evropě.*

3. *Přínosné, protože angličtina je nejdůležitější jazyk nejen v EU. Politické téma bylo zčásti novinkou v anglickém jazyce, nová zkušenost a slovní zásoba.*

4. *Ano.*

1. *Ano, v zeměpise a ZSV, ale ne v takové míře.*

2. *Dozvídaní nových faktů o světě.*

3. *Ano, jelikož jsem se naučil nové věci.*

4. *Ano, jelikož to byla „škola hrou“.*

1. *Ano, ale ne v takové míře.*

2. *Zajímavé bylo hlubší zamyšlení a uvědomění si, že není vše, jak se zdá.*

3. *Ano, např. specifická slovní zásoba.*

4. *Ano, myslím, že to bylo propracované.*

1. *Ano.*

2. *Vlastně nové nic moc, obecně tato tematika je zajímavá, ale velmi často probíraná.*

3. *Ano, nová slovní zásoba, zajímavé téma.*

4. *Ano.*

Určitě je důležité vzít v potaz, že pět studentů absolvovalo pouze druhou odučenou hodinu, čili nemohli hodnotit celý projekt.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zaměřit se na průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a navrhnout jeho realizaci v rámci výukových hodin anglického jazyka. V první kapitole teoretické části se práce zabývá východisky vedoucími k zařazení koncepce myšlení v globálních a evropských souvislostech do českého vzdělávacího systému a uvádí několik zásadních dokumentů, které významně přispěly ke vzniku tohoto průřezového tématu.

Druhá kapitola se zaměřuje na jeho pozici v Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia a zjišťuje, že RVP G počítá s jeho využitím ve všech vzdělávacích oblastech, včetně jazyka a jazykové komunikace. Obsah je rozpracován do tematických okruhů, které jednotlivé školy musí do svých vzdělávacích programů zahrnout, je však zcela v jejich kompetenci, jakou formou toho docílí. Následující část tedy poskytuje i analýzu školního vzdělávacího programu Gymnázia Český Krumlov a zjišťuje, do jaké míry s VMEGS zmiňovaná škola počítá. Práce uvádí, jakým způsobem je v tomto dokumentu průřezové téma rozděleno mezi jednotlivé vyučovací předměty a do jaké míry s ním počítají učební osnovy anglického jazyka. Projekt výuky VMEGS v hodinách anglického jazyka vycházel z těchto informací.

Teoretická část v poslední kapitole pojednává o některých dostupných výukových materiálech a metodických příručkách, které mohou být užitečné a sloužit jako inspirace při zařazování výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech do výuky nejen anglického jazyka. Konkrétní výukový plán vycházející z Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia realizovaný a vyzkoušený na skutečné třídě je předmětem praktické části této diplomové práce.

Projekt, jehož cílem bylo realizovat výuku VMEGS v hodinách anglického jazyka a přitom vycházet z Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia a především ŠVP konkrétní školy, se ve dvou devadesátiminutových hodinách zabývá tématy globalizace a evropanství. Při samotné práci jsem se snažil využít maximálního potenciálu, který kombinace obsahu průřezového tématu a angličtiny nabízí, a stanovený čas pro realizaci naplnit co možná nejefektivněji. Jako zdroj inspirace a podnětů mi posloužily zmiňované dokumenty, ale i

publikace a projekty rozebírané v kapitole Metodika výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

Ačkoli ŠVP českokrumlovského gymnázia výchově k myšlení v evropských a globálních souvislostech v hodinách angličtiny větší pozornost nevěnuje, s jejím zapojením do výuky cizích jazyků obecně rozhodně počítá. Anglická konverzace se díky své povaze jevila jako ideální předmět pro realizaci podmínek tohoto projektu, neboť úroveň studentů byla na relativně pokročilé úrovni, a tudíž bylo možné zaměřit se prioritně na naplňování cílů společenskovedních, zatímco ty jazykové se týkaly spíše opakování, procvičování komunikačních dovedností a rozvoje slovní zásoby. I přesto věřím, že by se VMEGS hodila i do hodin klasické výuky anglického jazyka. Pokud by někdo argumentoval, že takové hodiny mají jiné priority a jsou zaměřeny více na probírání gramatiky, odpovím, že to se s podstatou průřezového tématu vůbec nevylučuje. Naopak, využití pro studenty atraktivního obsahu může přispět k lepšímu uchopení znalostí a jakési touze po praktickém využití jazyka. Zde mě napadají například kontroverzní témata jako trest smrti či volební právo cizinců, která obecně platí jako účinná při aktivaci studentů a kterých by se v obsahu našeho průřezového tématu dalo najít velké množství. Jako další skvělý příklad bych uvedl aplikaci hypotetických situací či role-playing aktivit, které se dají výborně spojit s obsahem VMEGS a zároveň mohou procvičovat vybrané gramatické jevy (např. kondicionály).

Velmi dobré technické vybavení třídy určené k výuce konverzace v anglickém jazyce přispělo k úspěchu zvolených metod a typů aktivit, které žáky do učebního procesu intenzivně zapojovaly a zároveň si po celou dobu udržovaly jejich maximální pozornost. Projekt studenty vtáhl do tématu, se kterým se sice již dříve setkali, podle odpovědí v kapitole Hodnocení projektu s ním ale nikdy nepracovali v takové míře. Studenti oceňovali především přínos v nově získaných informacích, líbila se jim například možnost různého nahlížení na problematiku globalizace. Z hlediska výuky tohoto tématu v hodinách anglického jazyka vyzdvihovali hlavně nově nabytou slovní zásobu. Jeden ze studentů zmiňoval, že by bylo vhodné se tematice věnovat delší dobu. Kromě obsahu žáci velmi ocenili i zvolené vyučovací metody, které pro ně byly údajně novou zkušeností. Líbil se jim vztah mezi učitelem a žákem. Získávání informací nebylo jednoduché a bez úsilí. Studenti museli být v hodinách aktivní a skutečně se zamýšlet. Někteří dále vyzdvihovali začlenění videí do výuky, praktické porovnávání map a celkovou absenci nudy. Z mého pohledu byla spolupráce se třídou

vyvíkající. Žáci byli příjemní, komunikativní, motivovaní a angažovaní. Byli zvyklí na práci ve skupinách a ve dvojicích, což moji práci značně ulehčovalo. Osobně mi v jisté momenty bylo líto, že nebylo možné v rámci projektu strávit společných hodin více, neboť jsme průběžně naráželi i na další témata, která by studenty zajímala.

Pokud bych někdy znovu pracoval na podobném projektu, zaměřil bych se na časové rozvržení zvolených témat a pravděpodobně se snažil u každého z nich strávit delší dobu a pracovat s nimi více do hloubky. Velice užitečné by, dle mého názoru, bylo využití počítačové místnosti a práce s internetem. Dále bych vytvořil aktivity či projekty, které by vyžadovaly propojení výuky s reálným životem, například analýzu typického rodinného nákupu mapující původ nakoupených surovin a produktů. Řekl bych také, že tomuto projektu chybělo celkové zakončení či shrnutí ze strany studentů. To bych si představoval v podobě libovolných výstupů, ať už ústních prezentací, které by mohly být velmi vhodné v rámci předmětu Konverzace v anglickém jazyce, či písemných úvah vypracovaných studenty jednotlivě nebo ve skupinách, v týmech.

Považuji za důležité zdůraznit, že významným faktorem ovlivňujícím úspěšnost projektu bylo neznámé prostředí, ve kterém se vyučovalo. Jiná situace by nastala při realizaci projektu na třídě, kterou znám a se kterou pravidelně pracuji. Věřím, že přípravy by mohly být znatelně propracovanější a přizpůsobené konkrétním potřebám studentů. Považuji tedy výsledek za případný návod, podnět či inspiraci při práci s průřezovým tématem Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, která vychází z RVP G a do jisté míry splňuje realizaci tematických okruhů Globalizační a rozvojové procesy a Žijeme v Evropě.

V obou hodinách byly stanoveny jazykové i společenskovední cíle a většinu z nich se v rámci projektu podařilo úspěšně splnit. Podrobnější analýza je uvedena v reflexích u jednotlivých hodin. Soudit, do jaké míry byly splněny cíle ve smyslu osvojení poznatků, je v tak krátkém časovém horizontu velice těžké a neobjektivní. Uspokojující však v tuto chvíli může být, že studenti po skončení projektu považují začlenění VMEGS do výuky anglického jazyka za přínosné a uvádí, že byli touto zkušeností obohaceni.

Tento projekt je, po zvážení schopností a dovedností žáků, možné s drobnými úpravami použít pro studenty gymnázií, ale i pro žáky druhého stupně základních škol.

Těší mě, že se mi podařilo projekt na gymnáziu uskutečnit a navíc dosáhnout pozitivního hodnocení od studentů.

Summary

This thesis consists of two main sections – theoretical and practical. Each section is divided into subordinate parts related to particular issues described in detail. The theoretical section comprises three parts. The first one introduces the subject of Thinking within European and Global Contexts in general and deals with the reasons leading to the inclusion of the concept of global education in the Czech educational system while some of the key documents are identified. The idea of global education was defined in Maastricht Treaty (1993) with a particular attention paid to the inclusion of the European dimension in all EU member states' educational systems. The National Programme for the Development of Education (White Paper, 2001) is one of the most important documents for later invention of the cross-curricular subject of Thinking within European and Global Contexts.

The second part deals with the subject's place within the Framework Educational Programme for grammar schools. It describes the role of Thinking within European and Global Contexts as a cross-curricular subject and concentrates on those school subjects in which it could be taught. The main characteristics and topics are introduced. The School Educational Programme for Gymnázium Český Krumlov is analyzed in the same way, as this is the school where the project of teaching Thinking within European and Global Contexts in English lessons has taken place and its lesson plan was based on the information from the document.

In order to show where some inspiration to grasp the topic can be found, the last part of this section focuses on methodology and introduces some methodological books and other available resources which might be used in teaching Thinking within European and Global Contexts.

The most important results from which we can draw conclusions are provided in the practical section, which includes four parts. All of them are based on a project which was prepared for two ninety-minute-long English lessons and deals with topics of globalization and European identity related to the cross-curricular subject of Thinking within European and Global Contexts. The first part introduces the project. The other two parts analyze the

process of preparing and teaching the lessons. The structure, aims and methods of both of the classes as well as the lesson plans and the process of each lesson are described in detail. The final part is devoted to the students' evaluations.

The aim of my thesis was to focus on the cross-curricular subject of Thinking within European and Global Contexts and create and carry out a project of teaching the subject in English lessons to prove that English language classes can provide great background for its inclusion and that the subject is mutually beneficial in terms of both language and global education. One of the objectives set for the project was also to motivate the students' further interest in the topic.

Seznam použité literatury

HRACHOVCOVÁ, M., STANĚK, A. (editoři): *Občanská výchova v globalizující se společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0475-3.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001, 98 s. ISBN 80-211-0372-8.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Rozvojové cíle tisíciletí. Manuál globálního rozvojového vzdělávání*. Praha: Ekumenická akademie, 2005.

NÁDVORNÍK, O. *Společný svět: příručka globálního rozvojového vzdělávání*. Editor Andrea Volfová. Praha: Člověk v tísní, 2004, 321 s. ISBN 80-903-5100-X.

NÁDVORNÍK, O. *Zpráva o globálním rozvojovém vzdělávání v České republice v letech 2008-2010*. České fórum pro rozvojovou spolupráci – FoRS, 2010. ISBN 978-80-904395-3-5.

O'LOUGHLIN, E., WEGIMONT, L. (editoři): *Global Education in Europe to 2015: Strategy, Policies and Perspectives*, Lisbon, North-South Centre, 2003.

PASTOROVÁ, M. *Doporučené očekávané výstupy: Metodická podpora pro výuku průřezových témat na gymnáziích*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-87000-77-9.

PAVKOVÁ, M. *Pojem evropanství ve vědomí žáků na vybraných školách v České republice*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Mgr. Antonín Staněk, Ph.D.

PIKE, G.: *Cvičení a hry pro globální výchovu 1*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 253 s. ISBN 80-717-8369-2.

PIKE, G., SELBY, D.: *Cvičení a hry pro globální výchovu 2*. Vyd. 1. Překlad Milan Čaha. Praha: Portál, 2000, 235 s. ISBN 80-7178-474-5.

PIKE, G., SELBY, D.: *Globální výchova*. Praha: Grada, 1994. 322 s. ISBN 80-85623-98-6.

SKALICKÁ, P., SOBOTOVÁ, L. *Začínáme s GRV*. Praha: Člověk v tísni, 2009.

The Maastricht Declaration: A European Strategy framework for Increasing and Improving Global Education in Europe to 2015, Maastricht, 2002.

THOMAS, J. (editor) *Global issues in the ELT classroom*. Brno: NaZemi - společnost pro fair trade, 2008, 181 s. ISBN 978-802-5427-323.

VARIANTY (kol.), *PRŮŘEZNÍK aneb Jak začít s průřezovými tématy*. Člověk v tísni, Praha 2008.

Internetové zdroje:

BONĚK, J. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – ukázka zpracování.

Metodický portál: Články [online]. 21. 03. 2008, [cit. 2014-12-23]. Dostupný z WWW:

<<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/2105/VYCHOVA-K-MYSLENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH---UKAZKA-ZPRACOVANI.html>>. ISSN 1802-4785.

NÁDVORNÍK, O. Smysl průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS). *Metodický portál: Články*[online]. 27. 06. 2006, [cit. 2014-12-28].

Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/625/SMYSL-PRUREZOVEHO-TEMATU-VYCHOVA-K-MYSLENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH-VMEGS.html>>. ISSN 1802-4785.

O'LOUGHLIN, E., WEGIMONT, L. *Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice: Příloha II - Maastrichtská deklaráce globálního vzdělávání* [online]. Amsterdam: GENE, 2008 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z WWW: <http://fors.cz/user_files/narodni_zprava.pdf>.

PASTOROVÁ, M. Nová metodická podpora: doporučené očekávané výstupy pro základní školy a gymnázia. *Řízení školy: Rubrika Klima školy* [online]. 2012, leden, s. 29-30 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z WWW:

<<http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=39023&view=4005>>.

WALTEROVÁ, E. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – I. část. *Metodický portál: Články* [online]. 27. 10. 2005, [cit. 2014-12-26]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/GVNB/112/VYCHOVA-K-MYSLENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH---I-CAST.html>>. ISSN 1802-4785.

WALTEROVÁ, E. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – II. *Metodický portál: Články* [online]. 27. 10. 2005, [cit. 2015-01-04]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/113/VYCHOVA-K-MYSLENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH---II.html>>. ISSN 1802-4785.

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia [online]. Praha: Výzkumný pedagogický ústav v Praze, 2007 [cit. 2011-02-01]. Dostupné z WWW: <http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/9639/rvp_g.pdf>.

Školní vzdělávací program Gymnázia Český Krumlov: vyšší stupeň [online]. 2009 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z WWW: <www.gymck.cz/storage/SVP-vyssi-komplet.pdf>.

EUROPEAN COMMISSION. *Europe: What's it all about?* [online]. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2014 [cit. 2014-11-30]. ISBN 978-927-9292-071. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/citizens-2013/sites/default/files/content/publication/NA3113822ENC_002.pdf>.

Strategické dokumenty Evropské unie pro období 2010-2020 [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2010 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/file/15690_1_1>.

Národní strategie rozvoje vzdělání pro období 2011 - 2015. In: *ForS* [online]. 2012 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z WWW: <http://fors.cz/user_files/nsgrv.pdf>.

Smlouva o Evropské unii: Maastrichtská smlouva [online]. Maastricht. 1992 [cit. 2014-12-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8917/sekce/zakladajici-smlouvy>>.

Metodický portál RVP [online]. [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <www.rvp.cz>.

Národní ústav pro vzdělávání: školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků [online]. © 2011–2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuv.cz/>>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. © 2013–2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/>>.

Scio - Oficiální stránky [online]. © 2008-2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<https://www.scio.cz/>>.

PRUT - průřezová témata [online]. [2010-2013] [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.prurezovatemata.cz/>>.

Ochrana fauny České republiky: Ekovýchova [online]. 2010 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.ochranafauny.cz/vzdelani.html>>.

EVVOLUCE [online]. 2005 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.evvoluce.cz/projekt-evvoluce/projekt-evvoluce.php>>.

Varianty: Vzdělávací program společnosti Člověk v tísni [online]. 2008 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.varianty.cz/>>.

Průřezová témata a čtenářství [online]. [2010-2012] [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://ptac.cz/>>.

GRV: Globální rozvojové vzdělávání [online]. NaZemi, 2012-2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://globalnirozvojovevzdelavani.cz/>>.

Fairtrade International [online]. Fairtrade Labelling Organizations International, 2011 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.fairtrade.net/>>.

SumOfUs [online]. 2015 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z WWW: <<http://sumofus.org/>>.

Global Education: What is globalisation? [online]. 2012, 18.9.2014 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.globaleducation.edu.au/teaching-activity/what-is-globalisation-ms.html>>.

Visible Thinking: 3-2-1 Bridge [online]. [2006-2011] [cit. 2014-10-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.visiblethinkingpz.org/>>.

Multinationals: Help or Hindrance?. *ESL at About.com: Learn English as a Second Language* [online]. 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://esl.about.com/od/conversationlessonplans/a/debate1.htm>>.

European Union Lesson Plans. *Delegation of the European Union to the United States* [online]. [2014] [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.euintheus.org/wp-content/uploads/2013/02/LESSON-Culture1.pdf>>.

EUROPA: EU symbols. *EUROPA - European Union website: the official EU website* [online]. [2015] [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/index_en.htm>.

European Commission: Education and Culture. *European Commission* [online]. 2014, 12.12.2014 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm>.

EUROPA - Oblasti politiky Evropské unie. *EUROPA - Oblasti politiky Evropské unie: Vzdělávání, odborná příprava, mládež* [online]. 2014, 1.12.2014 [cit. 2014-12-19]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/pol/educ/index_cs.htm>.

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1 - Systém kurikulárních dokumentů; Graf zdroj RVP G 2007:5.....</i>	<i>16</i>
<i>Tabulka - Přehledová tabulka průřezového tématu VMEGS v ŠVP Gymnázia Český Krumlov</i>	<i>21</i>
<i>Obrázek 2 - Ukázka PL 1 (3-2-1 Bridge).....</i>	<i>39</i>
<i>Obrázek 3 - Ukázka pracovních obrázků a bonusová fotografie.....</i>	<i>40</i>
<i>Obrázek 4 – Ukázka vybraných, v textu uváděných obrázků</i>	<i>49</i>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Pracovní listy k první hodině projektu

Příloha č. 2 – Pracovní listy ke druhé hodině projektu

Příloha č. 3 – Dotazník pro studenty z kapitoly *Hodnocení projektu*

Příloha č. 4 – Fotografie z průběhu druhé hodiny

Příloha č. 5 – Ukázky některých prací studentů

Příloha č. 6 – Možnosti využití VMEGS v hodinách anglického jazyka podle ŠVP Gymnázia Český Krumlov

Příloha č. 1 – Pracovní listy k první hodině projektu

Pracovní list č. 1 – 3-2-1 Bridge

What I think globalization is...		
	Before the lesson	After the lesson
3 ideas	<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/>
2 questions	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
1 analogy	Globalization is like ...	Globalization is like ...

Pracovní list č. 2 – Multinational companies, strana 1

1. Read the statements and discuss the key concepts in each. What do you think the writer thinks about globalizaton?

1. *It doesn't matter how far apart we might be geographically, economically or culturally, we're all held tightly together as members of the human race in an all-embracing web.*
2. *Jobs are leaving many of the **developed** nations and moving to **developing** nations. The money earned helps those developing nations move forward – more jobs, cheaper goods, more profits for research and development. Everybody wins.*
3. *I interact with other people who live in different countries when I'm playing computer games.*
4. *Countries which are open to external investment are able to develop their economies to generate **incomes** from **exports** and raise their **standards of living**.*
5. *Of the world's 7 billion people, 214 million are migrants, a phenomenon that has 'internationalised' many cities.*
6. *Young people around the world have adopted international brands and styles without discrimination. Their clothes are influenced by their favourite bands, they sing along to songs they don't understand and support values that don't belong to them. Culture is **under siege!***
7. *Recently we have seen the collapse of undemocratic regimes, improvements in workers' rights, an increase in environmental **awareness** and responsibility, and an increased awareness of **fair trade** as a result of **advocacy campaigns** using **social media**.*
8. *Sixty-eight million people are served every day in McDonald's – 33,000 restaurants in 119 countries worldwide.*
9. *Globalisation has caused important changes in who makes decisions that affect our lives as multinational companies have more power than national governments.*
10. *Differences in local conditions require local solutions rather than an externally **imposed** and globally uniform 'one size fits all' solution.*

2. With a partner guess the meaning of the highlighted words and phrases.

Source: www.globaleducation.edu.au/teaching-activity/what-is-globalisation-ms.html

Pracovní list č. 2 – Multinational companies, strana 2

Vocabulary

- *What's the difference between 'developed' and 'developing' countries?*
- *What's the opposite of 'export'?*
- *What's 'a standard of living'?*
- *Name some social media.*

Match:

income

under siege

awareness

imposed

having knowledge of something

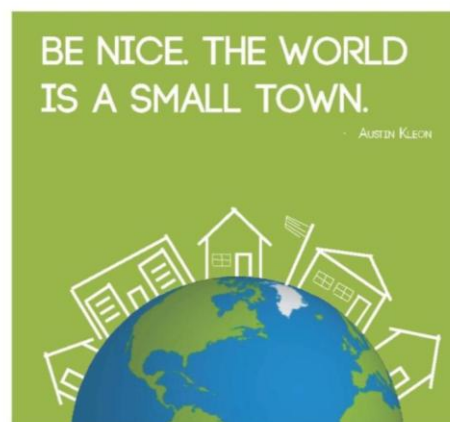
obligatory

financial gain

under attack

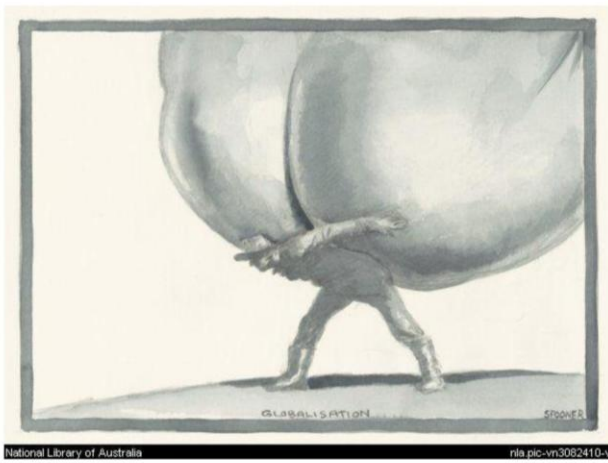
Multinational companies

1. What are multinational companies?
2. What are world's most famous ones?
3. What do they do?
4. Where are their headquarters?
5. Where are their factories?
6. Are there any in the Czech Republic? If so, name some.
7. Are there any in Cesky Krumlov? If so, name some.
8. Do we need them?
9. Imagine you are a local businessman. What's your attitude towards multinational companies?

http://hschoegler.files.wordpress.com/2012/03/quote_be-nice-it-is-a-small-world.jpg

Pracovní obrázky

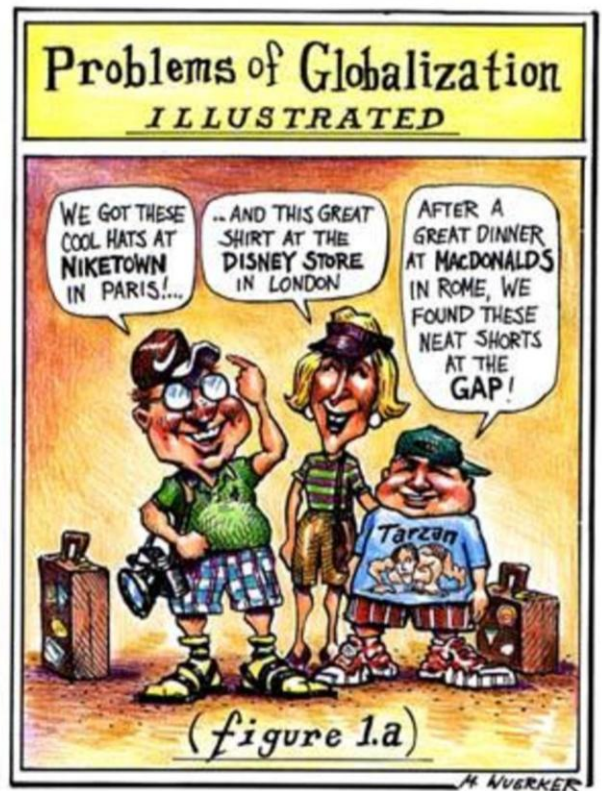
Obrázek 1

Obrázek 2

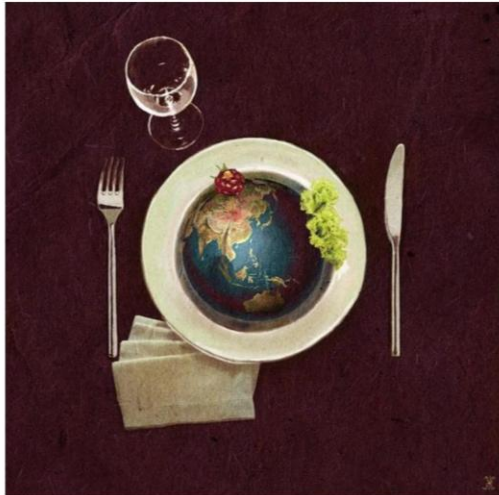
Obrázek 3

Obrázek 4

Obrázek 5

Obrázek 6

Obrázek 7

Obrázek 8

Obrázek 9

Obrázek 10

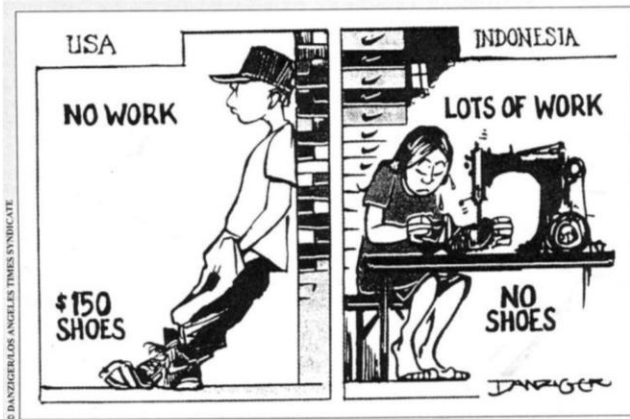
Obrázek 11

Obrázek 12

Obrázek 13

Obrázek 14

Obrázek 15

Zdroje:

Obrázek 1	http://nla.gov.au/nla.pic-vn3082410
Obrázek 2	http://jacobsongj.files.wordpress.com/2010/05/globalization-uber-allies2.jpg
Obrázek 3	http://2.bp.blogspot.com/_Ty8myqVJ8gY/SCV85SbJa_I/AAAAAAAAABE/d63f2vRSQb0/s320/outsourcing-cartoon.jpg
Obrázek 4	http://1.bp.blogspot.com/-yc2JEYyo588/TdKyiuDRsol/AAAAAAAAAAM/MQfwLHz-tzY/s1600/globalization.jpg
Obrázek 5	http://www.toonpool.com/user/613/files/mcdonaldization_79955.jpg
Obrázek 6	http://minificus.deviantart.com/art/Globalization-meal-101729643
Obrázek 7	http://vprnl.deviantart.com/art/Globalization-117248214
Obrázek 8	http://blobalize.typepad.com/.a/6a0120a626531c970b0191029a0f8b970c-pi
Obrázek 9	http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/images/events/GlobalisationCRTheStarIndiaWeb.jpg
Obrázek 10	http://cdn.slidesharecdn.com/ss_thumbnails/units1112-globalization-130501102602-phpapp02-thumbnail-4.jpg?cb=1367421997
Obrázek 11	http://blogs.fit.edu/wp-content/uploads/2012/04/globalization.png
Obrázek 12	http://dndsolution.net/wp-content/uploads/2013/05/INTERNET.jpg
Obrázek 13	http://watson.brown.edu/files/watson/styles/standardimage/public/imce/locke/research/globalization/globalization.jpg?itok=0E4ysiIMc
Obrázek 14	http://1.bp.blogspot.com/-sQKMJwhIDG4/T-mdmONDuwl/AAAAAAAAAHEU/yQtwvD-rKpc/s1600/Globalization.jpg
Obrázek 15	http://pad2.whstatic.com/images/thumb/b/b6/Understand-the-Concept-of-Globalization-Step-1.jpg/670px-Understand-the-Concept-of-Globalization-Step-1.jpg

Příloha č. 2 – Pracovní listy ke druhé hodině projektu

Pracovní list č. 1 – *Multinationals, kartičky a místo pro vlastní poznámky + klíč*

Offers employment to local workers	Promotes peace internationally	Creates sense of community crossing international borders	Allows entire world to improve standard of living
Gives access to quality products regardless of location	Promotes economic stability	Raises standard of living for regions involved in production	Gives local economies new economic opportunities
Reflects global economy	Ruins local economies	Depletes local work forces by drawing to metro	Stifles cultural growth and expansion on local level
Provides little or no help with problems which are local in nature	Creates cultural homogenization	Too big, little interest in the individual	Gives political power to outside interests
Creates economic instability by being subject to the desires of the global economy	Replaces traditional values with materialistic values		

Klíč:

For Multinationals

- Offers employment to local workers
- Promotes peace internationally
- Creates sense of community crossing international borders
- Allows entire world to improve standard of living
- Gives access to quality products regardless of location
- Promotes economic stability
- Raises standard of living for regions involved in production
- Gives local economies new economic opportunities
- Reflects global economy

Against Multinationals

- Ruins local economies
- Depletes local work forces by drawing to metro centres (consumes)
- Stifles cultural growth and expansion on local level (suppresses, represses)
- Provides little or no help with problems which are local in nature
- Creates cultural homogenization
- Too big, little interest in the individual
- Gives political power to outside interests
- Creates economic instability by being subject to the desires of the global economy
- Replaces traditional values with materialistic values

Pracovní list č. 2 – European symbols, kartičky

 <p style="text-align: center;">Flag</p>	<p>The European flag is the symbol not only of the European Union but also of Europe's unity and identity in a wider sense. The circle of gold stars represents solidarity and harmony between the peoples of Europe.</p> <p>The number of stars is not related to the number of Member States. There are twelve stars because the number twelve is traditionally the symbol of perfection, completeness and unity. The flag therefore remains unchanged regardless of EU enlargements.</p> <p>The flag was originated by the Council of Europe and was later adopted by mutual agreement for use by the EU institutions in 1986</p>
<p style="text-align: center;">Anthem</p>	<p>Beethoven's Ninth Symphony, Ode to Joy. For the final movement of this symphony, Beethoven set to music the "Ode to Joy" written in 1785 by Friedrich von Schiller.</p>
<p style="text-align: center;">National holiday</p>	<p>On the 9th of May 1950, Robert Schuman presented his proposal on the creation of an organized Europe, indispensable to maintaining peaceful relations.</p> <p>This proposal, known as the "Schuman Declaration", is considered to be the beginning of the creation of what is now the European Union.</p>
<p style="text-align: center;">Motto</p>	<p>"United in diversity" is the motto of the European Union.</p> <p>The motto means that, via the EU, Europeans are united in working together for peace and prosperity, and that the many different cultures, traditions, and languages in Europe are a positive asset for the continent.</p>
<p style="text-align: center;">Currency</p>	<p>The Euro bank notes have color images of windows and doorways on the front symbolizing openness and transparency; the reverse has images of bridges symbolizing connectedness. None of the windows, doorways or bridges actually exists in Europe, but they are symbolic of the types of architecture found across the continent.</p> <p>Since Jan. 1, 2010, 17 of the 28 Member States use the Euro currency</p>
<p style="text-align: center;">Language</p>	<p>There are 24 different official languages spoken in the European Union (Bulgarian, Croatian, Czech, Danish, Dutch, English, Estonian, Finnish, French, Gaelic, German, Greek, Hungarian, Italian, Latvian, Lithuanian, Maltese, Polish, Portuguese, Romanian, Slovak, Slovene, Spanish, Swedish)</p> <p><i>note:</i> German is the most widely spoken mother tongue - 16% of the EU population; English is the most widely spoken language - about 51% of the EU population is conversant with it (2012)</p>

EUROPA: EU symbols. *EUROPA - European Union website: the official EU website* [online]. [2015] [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/index_en.htm>

Pracovní list č. 3 – Reading comprehension, odpovědi v textu v PL 2

With your partner ask and answer the following questions.

- **Flag**
 - What does the circle of gold stars represent?
 - How many stars are there? Why?
 - What year was it adopted?
- **Anthem**
 - What is the name of the European anthem?
- **Europe Day**
 - When is it celebrated? Why?
- **Motto**
 - What is the motto of the EU? Translate it into Czech.
 - What does it mean?
- **Currency**
 - What is the European currency?
 - What do the images of windows and bridges symbolize? Do they represent any real objects?
- **Language**
 - How many languages are there in the EU?
 - Which language is spoken most widely?

Pracovní list č. 4

Maps

Příloha č. 3 – Dotazník pro studenty z kapitoly *Hodnocení projektu*

Hodnocení projektu

1) Setkali jste se s probíranou tematikou globalizace a evropanství již dříve (například v jiném předmětu)?

2) Co pro vás bylo nové/zajímavé?

3) Zdálo se vám propojení témat globalizace a evropanství s hodinami anglického jazyka užitečné či přínosné?
Pokud ano, v čem přínos vidíte?

4) Líbily se vám některé použité materiály či výukové metody?

Příloha č. 4 – Fotografie z průběhu druhé hodiny

Ukázka materiálů na 2. hodinu; připravené a nastříhané kartičky...

... a jejich použití při práci.

Práce ve skupinkách.

Poslech hymny EU – nikdo ve skutečnosti neusnul.

Práce s mapou.

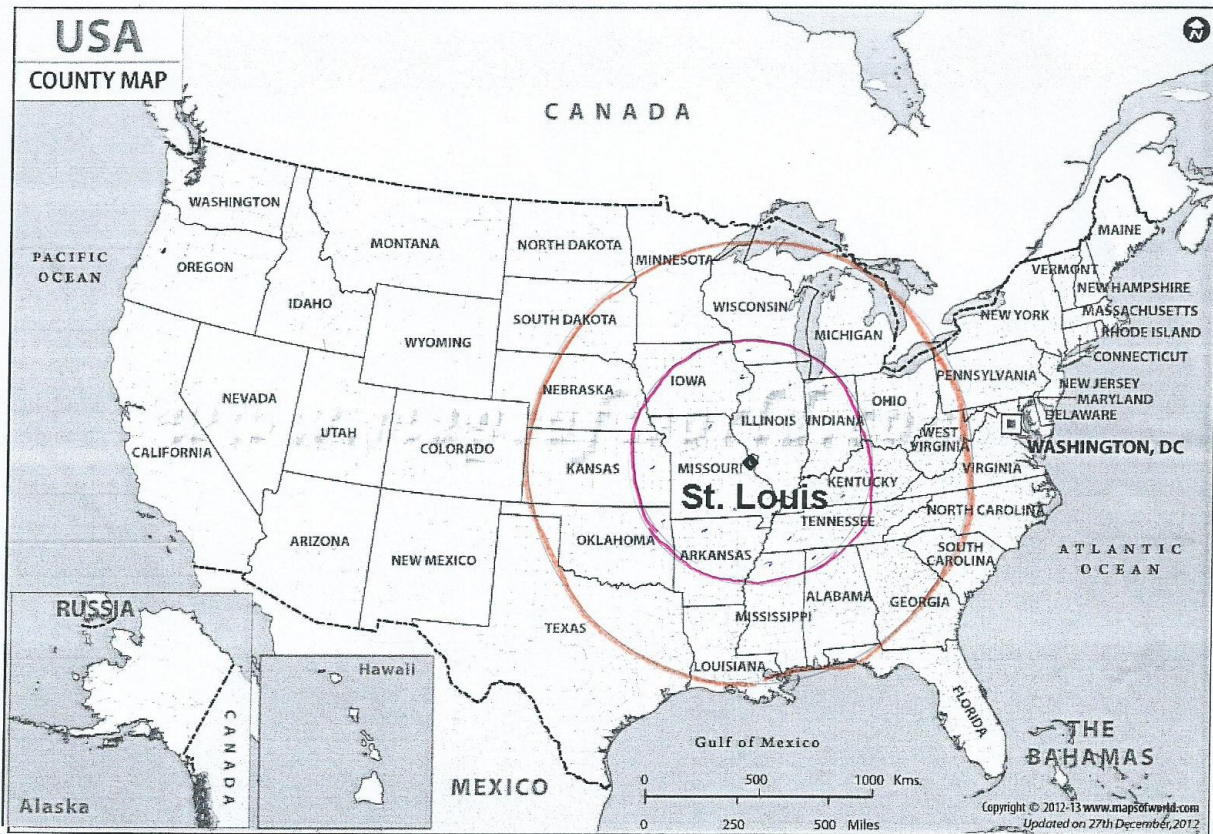
Výuka probíhala v den, kdy chodili čerti.

Příloha č. 5 – Ukázky některých prací studentů

What I think globalization is.....		
	Before the lesson	After the lesson
3 ideas	<p>well known companies</p> <p>famous brands</p> <p>known all over the world</p>	<p>it's on people if they support it</p> <p>people ^{would so} like the others</p> <p>developing countries</p>
2 questions	<p>so it good to support it?</p> <p>Why we support it?</p> <p>Why we support it?</p>	<p>we don't care about countries and their habitants</p> <p>Is it good to support this companies of pure quality?</p> <p>Can we change it?</p>
1 analogy	<p>Globalization is like ...we all are sheeps and we need the same as the others</p>	<p>Globalization is like ... nobody cares about the others and do what is easier for him and better for him (only in some ways better)</p>

Vyplněný 3-2-1 Bridge (1. hodina).

What I think globalization is...		
	Before the lesson	After the lesson
3 ideas	<p>mass media mass media</p> <p>social changes, trade</p> <p>connection, cooperation</p>	<p>multinational companies multinational companies</p> <p>cooperation (connection)</p> <p>developing countries</p>
2 questions		
1 analogy	<p>Globalization is like ...</p>	<p>Globalization is like ...</p>

Kroužkování v mapách Evropy a USA (2.hodina).

Příloha č. 6 – Možnosti využití VMEGS v hodinách anglického jazyka podle ŠVP

Gymnázia Český Krumlov

Charakteristika ŠVP

Školní vzdělávací program – Gymnázium, Český Krumlov

VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH				
Název TO	<i>ročníky</i>			
	kvinta / 3.S / I.	sexta / 4.S / II.	septima / 5.S / III.	oktáva / 6.S / IV.
Globalizační a rozvojové procesy	ZSV, Vv, D, Cj*	ZSV, Vv, Z, D, Cj	Cj	Cj
Globální problémy, jejich příčiny a důsledky	Bi, IVT, Cj, IVT	ZSV, Z, Cj	Bi, Cj	Cj
Humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce	Cj	ZSV, Z, Cj	D, Cj	Cj
Žijeme v Evropě	N, Čj, D,Cj	ZSV, Č, Cj, D	Fj, Cj, Z, Čj, D	Fj, Cj, Čj
Vzdělávání v Evropě a ve světě	Cj	Cj	Cj	Cj

*Cj – Cizí jazyky

Seznam příloh na CD

Příloha č. 1 – Výukové materiály (složka)

Příloha č. 2 – Diplomová práce – Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech ve výuce anglického jazyka (PDF)